

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Evropská integrace

Evropská regulace roamingových služeb a její dopady na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s.

Diplomová práce

Autor:	Bc. Martin Burian
Vedoucí práce:	Ing. Josef Bič, Ph.D.
Datum:	4. 12. 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Evropská regulace roamingových služeb a její dopady na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s.“ vypracoval samostatně a veškeré podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Velmi děkuji panu Ing. Josefu Bičovi, Ph.D. za odborné vedení a konzultace, které mi věnoval při zpracování této diplomové práce.

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je zanalyzovat smysl a dopady evropské regulace cen za roamingové služby ze strany Evropské unie. Z pohledu zákazníků mobilních operátorů je snížení cen krok vítaný, jiný názor mají logicky samotné telekomunikační společnosti, které musí na tento krok určitým způsobem reagovat. V teoretické části se budu snažit popsat fungování roamingové služby a přiblížit obsah legislativních nařízení, kterými se společnost musí řídit při tvorbě své nabídky roamingových služeb. Praktická část práce se bude zabývat faktickými dopady a reakcemi evropské regulace na využívání roamingových služeb, na skladbu roamingových tarifů a také na finanční ukazatele společnosti. Na závěr bude nastíněn možný další vývoj v oblasti roamingových cen, protože se v poslední době hovoří o jejich úplném zrušení, což by mohlo znamenat dotvoření jednotného evropského trhu v oblasti telekomunikací.

Klíčová slova: roaming, regulace, mobilní, telekomunikace, analýza, dopady, Evropská unie

Abstract

The aim of this thesis is to analyze the impacts of European Union's roaming regulation on company T-Mobile Czech Republic, a.s. For customers, reducing of roaming prices is a welcome step, on the other hand, telecommunication companies have a different opinion and the impacts on companies are doubtful. In the theoretical part I will try to describe the roaming service and introduce the content of roaming legislative regulation, which the company must follow when creating roaming strategy. The practical part will include the real impacts of European Union's roaming regulation on company T-Mobile Czech Republic, a.s., such as usage of roaming services, new roaming tariffs or company's financial indicators. At the conclusion I will try to predicate possible future roaming development because lately talking about the abolition of roaming fees, which could mean the completion of the single European market in telecommunications.

Keywords: roaming, regulation, mobile, telecommunications, analysis, impacts, European Union

Obsah

Úvod 7

1. Charakteristika služby roaming	10
1.1. Typy mezinárodního roamingu.....	11
1.2. Inbound a outbound roaming	14
2. Evropská regulace roamingových služeb	17
2.1. Hlavní orgány EU pro obor telekomunikací	17
2.2. Hlavní orgány na národní úrovni	20
2.3. Přijímané právní akty	21
2.4. Hlavní argumenty pro regulaci cen.....	22
2.5. Hlavní argumenty proti evropské regulaci.....	25
2.6. Regulační fáze.....	28
2.6.1. První regulační fáze – Roaming I. (od 30. 8. 2007).....	32
2.6.2. Druhá regulační fáze – Roaming II. (od 1. 7. 2009)	36
2.6.3. Třetí regulační fáze – Roaming III. (od 1. 7. 2012).....	41
3. Dopady regulace na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s.	45
3.1. Trh mobilních komunikací v ČR	45
3.2. Představení mobilní společnosti T-Mobile Czech Republic, a.s.	47
3.3. Interní regulační struktura	49
3.4. Vývoj před roamingovými nařízeními.....	50
3.4.1. Shrnutí předregulačního období.....	57
3.5. Dopady evropských roamingových nařízení	58
4. Vyhodnocení dopadů a diskuse argumentů	83
4.1. Diskuse regulačních argumentů	86
4.2. Možný další vývoj.....	88

Závěr 90

Seznam grafů	92
Seznam obrázků	92
Seznam tabulek	92
Seznam použité literatury	93

ÚVOD

Mobilní telefon sehrává v dnešní době velmi důležitou roli. Možná si to ani neuvědomujeme, ale rozvoj mobilní komunikace přispěl velkým dílem na propojení světa a kultur, kdy je možné dozvědět se jakoukoliv informaci z opačné strany planety. Někteří lidé si bez mobilního telefonu již neumí představit současný život, a tak díky svým tzv. chytrým mobilním telefonům spravují své bankovní účty, zjišťují předpověď počasí nebo ho využívají jako cestovní navigaci. Protože lidé chtějí mít své mobilní telefony neustále po ruce, je mobilní telefon využíván i v době, kdy vycestují do zahraničí. Nicméně využívání mobilního telefonu v zahraničí bylo, a možná stále je, spojeno s vyššími cenami za uskutečnění hovoru či poslání textové či multimediální zprávy. Hlavní problém spočíval (a spočívá) v tom, že mobilní operátoři nevyslyšeli výzvy na snížení roamingových poplatků a také v tom, že národní regulační orgány nebyly schopné kvůli přeshraničnímu prvku roamingové služby činit patřičné kroky. Evropská komise proto označila problematiku roamingových poplatků jako překážku při budování jednotného evropského trhu v oblasti telekomunikací a rozhodla se tento problém vyřešit pomocí nařízení. Přijímaná nařízení měla především zajistit, aby roamingové poplatky nebyly nepřiměřeně vyšší než poplatky za hovory v domovské síti.

Hlavním cílem této diplomové práce bude zanalyzovat dopady evropské regulace cen za roamingové služby ze strany Evropské unie na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. V teoretické části se zaměřím nejen na vysvětlení služby roaming a hlavních typů mezinárodního roamingu, ale také na evropské legislativní akty, jejichž tvorbou a dodržováním se zabývají orgány jak na úrovni Evropské unie, tak na úrovni národní. Evropská komise byla iniciátorem myšlenky evropské regulace roamingových služeb a měla k tomu určité důvody. Těmito důvody i argumenty proti evropské regulace ze strany mobilních operátorů se budu zabývat v dalších kapitolách teoretické části. Obsah všech evropských nařízení o roamingu bude postupně popsán dle data jejich přijetí.

V praktické části práce je mým cílem popsat, jakým způsobem společnost T-Mobile Czech republic a.s. reagovala na regulační nařízení a jaké byly dopady těchto nařízení. Nejprve bude společnost popsána v rámci českého telekomunikačního trhu s její interní regulační strukturou, posléze již bude představena nabídka roamingových služeb před a po zavedení evropské regulace. Regulační nařízení měla dopad nejen na skladbu tarifů, jejich ceny a na využívání služeb, ale především také na finanční ukazatele společnosti.

Z finančních výsledků společnosti bude možné sledovat, jak se snížení cen za roamingové služby projevilo do finanční kondice společnosti. Dále se také tato část bude zaměřovat na to, jakým způsobem nebo zdali vůbec společnost sáhla k nějaké finanční kompenzaci, jako například ke zvýšení cen za služby v rámci vnitrostátního volání. Vzhledem k tomu, že společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. je českou pobočkou mezinárodní společnosti Deutsche Telekom, budu se snažit také zaměřit na dopady na celý koncern. Společnost Deutsche Telekom totiž působí přibližně v 50 zemích světa, a proto je logické, že každá země má svůj specifický trh a ceny. Z tohoto důvodu bude velmi zajímavé, jaké dopady bude mít evropská regulace na českou pobočku. V praktické části práce se tedy budu snažit potvrdit či vyvrátit hypotézu, že „Evropská regulace roamingových služeb měla na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. negativní dopad.“

V závěru této práce shrnu výsledky všech dopadů na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. a také zanalyzuji předregulační argumenty. V poslední době je diskutována možnost úplného zrušení roamingových poplatků, a proto nastíním možný budoucí vývoj v oblasti roamingových služeb. Úplným zrušením roamingových poplatků by tak mohlo dojít k faktickému dotvoření jednotného trhu v oblasti telekomunikací, což je cílem Evropské komise.

Fakt, že studuji magisterský obor Evropská integrace, je i jedním z důvodů, proč jsem si toto téma vybral. Zásah Evropské unie do cen za určité služby vypovídal o faktu, že na trhu s roamingovými službami nefungovala intenzivní konkurence, která by byla schopná ceny regulovat přirozenou cestou. Proto bude velmi zajímavé, jaké dopady budou mít evropská nařízení na fungování telekomunikačních společností. Z pohledu zákazníků mobilních operátorů je to krok vítaný, jiný názor mají logicky samotní operátoři, kteří musí na tento krok určitým způsobem reagovat. Jelikož jsem svou bakalářskou práci psal také na téma týkající se telekomunikací, mám přehled o českém telekomunikačním trhu a jeho vývoj sleduji již několik let. Navíc jsem již třetím rokem zaměstnán ve společnosti T-Mobile Czech republic, a.s. a to byl hlavní důvod, proč zanalyzovat dopady právě na tuto společnost.

Pro praktickou část této diplomové práce jsem mohl využít některé interní zdroje a data, na kterých se budu snažit detailně popsat dopady evropské regulace. Zde bych chtěl uvést, že nebylo možné získat úplně všechny možné zdroje od zaměstnanců společnosti T-Mobile Czech Republic, a.s., a to především z důvodu jejich citlivosti. I po několika

letech jsou některá data o roamingu pro společnost stále velmi důležitá a společnost tyto informace považuje za neveřejné a tajné, a proto mi nebyly poskytnuty pro zpracování této diplomové práce.

Hlavní metodou zpracování práce bude analýza jednotlivých dopadů na společnost a jejich souvislosti s jinými okolnostmi. Metodou zpracování finančních výsledků společnosti bude srovnání jednotlivých let, podle toho, jak byla evropská nařízení přijímána.

Jakým způsobem reagovala společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. na nucené snížení cen za roamingové služby? Zvýšili zákazníci společnosti svou spotřebu roamingových služeb po snížení cen? Promítla se změna ve využívání služeb do zlepšení finanční kondice firmy? I na tyto otázky se bude snažit odpovědět diplomová práce s názvem Evropská regulace roamingových služeb a její dopady na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s.

1. Charakteristika služby roaming

Roaming, neboli v překladu potulování či toulání, představuje na telekomunikačním trhu schopnost využívat svůj mobilní telefon a telefonní číslo mimo domovskou síť. Za domovskou síť je považována ta mobilní síť, kterou zákazník využívá skrz SIM kartu¹ zaregistrovanou u mobilního operátora, u kterého platí za využívané služby buď předplacenou (prepaid) nebo paušální (postpaid) formou. Předplacené SIM karty fungují na principu nabití určité částky a poté možnosti jejího využití, paušální zákazníci jsou většinou smluvně vázáni a platí měsíčně za skutečně využitou službu.

Služba roaming tedy umožňuje připojení mobilního telefonu do sítě jiného operátora, bez nutnosti zakoupení nové SIM karty od tohoto mobilního operátora na daném trhu. Smysl roamingové služby spočívá v poskytnutí komfortu, kdy zákazník na svých cestách mimo domovskou síť může využívat stejného čísla a stejného mobilního telefonu či mobilního zařízení.

Pro začátek je důležité rozlišit pojmy volání do zahraničí, národní roaming a mezinárodní roaming.

Volání do zahraničí znamená spojení z domovské mobilní sítě českým telefonním číslem (s českou předvolbou) do zahraniční mobilní sítě.

Národní roaming představuje službu, kdy zákazník může využívat mobilní síť jiného operátora v rámci jeho domovské země. V České republice zatím tato služba nefunguje, nicméně v jiných evropských státech se s ní můžeme setkat. Pro příklad může posloužit Rakousko, kde mobilní operátor T-Mobile sdílí síť s operátorem H3G a to způsobem, kdy T-Mobile poskytuje svou 2G² síť pro H3G, a H3G zase poskytuje síť 3G³ operátorovi T-Mobile formou národního roamingu.⁴ Národní roaming tak umožní zákazníkům využít síť jiného mobilního operátora, který například v konkrétní oblasti nabízí lepší pokrytí signálem. Praxe potvrzuje fakt, že mobilní operátoři nejdříve pokrývají

¹ SIM (anglicky subscriber identity module) – identifikační karta sloužící pro přihlášení zákazníka do mobilní sítě

² 2G - Označení pro síť 2. generace mobilního bezdrátové komunikace, která je založena na digitálním přenosu a zaměřuje se na přenos hlasu

³ 3G - Označení pro síť 3. generace, která se zaměřuje jak na přenos hlasu, tak především na vysokorychlostní přenos dat.

⁴ T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*. 2006-2014.

města, kde se pohybuje velké množství obyvatel a služby jsou využívány více, nežli řídce obydlené oblasti venkova, kde je situace opačná. V tomto případě by tedy zákazník díky národnímu roamingu mohl využívat té nejlepší možné varianty pro mobilní služby. V České republice se operátoři rozhodli jít cestou sdílení pouze přístupové části sítě (tj. vysílačů a lokalit po republice).

V dalších částech této práce se bude hovořit o mezinárodním roamingu, který představuje využívání mobilních služeb v jiné než domovské zemi. Aby mohla být mezinárodní roamingová služba poskytována, musí mít mobilní operátor uzavřenou smlouvu o poskytování velkoobchodních roamingových služeb (dále roamingová smlouva) s mobilním operátorem daného zákazníka. Uzavřením této roamingové smlouvy se z mobilního operátora stává tzv. roamingový partner. V případě, že zákazník překročí hranice svého domovského státu do země, kde poskytuje služby roamingový partner, mobilní telefon se automaticky přihlásí do sítě tohoto partnera (pokud si zákazník nevybere v nastavení mobilního telefonu jinak).

Další nutností pro využívání mezinárodního roamingu je vlastnictví mobilního zařízení, které bude fungovat v síti jiného mobilního operátora (v tomto případě roamingového partnera). Tento předpoklad je v dnešní době u většiny moderních zařízení splněn, protože všechny podporují pásmo 900 MHz⁵, které využívá většina evropských zemí. U starších mobilních zařízení může být problém v síti mobilního operátora, který využívá pouze pásmo 1800 MHz (Švédsko, Dánsko). Tyto mobilní telefony v pásmu 1800 MHz neumí pracovat, tudíž je nutné vlastnit mobilní zařízení, které podporuje tuto frekvenci. Ve Spojených státech amerických se například telefonuje v pásmu 1900 MHz, proto v nich většina mobilních zařízení určená pro evropský trh neumí pracovat.⁶

1.1. Typy mezinárodního roamingu

Pro úplné popsání mezinárodního roamingu můžeme z hlediska mobilního operátora definovat 4 základní situace, kdy dochází k využití mezinárodního roamingu. Ke každé situaci budou také popsány náklady pro uskutečnění dané služby. V těchto situacích budeme uvažovat předpoklady, že země A je domácí země (např. ČR) a země B zahraniční

⁵ MHz – fyzikální jednotka pro udávání frekvenčního pásma

⁶ T-MOBILE CZECH REPUBLIC, a.s. *Interní zdroje společnosti: Seznam roamingových partnerů a jejich sítí*. 2010.

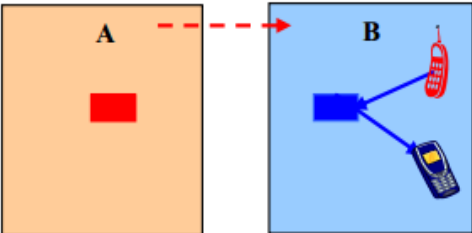
země (např. Německo). Pro zákazníka je domácí země ta, kde využívá služby svého mobilního operátora, u kterého platí za služby, a zahraniční země ta, do které zákazník vycestuje (například odjede na dovolenou nebo služební cestu). Dále pro zjednodušení situace budeme předpokládat, že uskutečňovou službou bude telefonický hovor a obě země spolu mají uzavřenou roamingovou smlouvu.

První situací je uskutečnění hovoru v navštívené zemi (viz Obrázek 1). Lépe řečeno, pokud zákazník ze země A (ČR) navštíví zemi B (Německo) a zde uskuteční hovor v rámci sítě navštívené země. Hovor může být uskutečněn:

- 1) zákazníkovi z Německa
- 2) zákazníkovi z ČR, který je právě v Německu nebo
- 3) zákazníkovi ze země C (jakákoliv jiná země), který také navštěvuje Německo.

Jednoduše řečeno, hovor musí být uskutečněn v jedné mobilní síti, v tomto případě v mobilní síti země B (Německo).⁷ Náklady na uskutečnění se skládají ze započetí hovoru v Německu, uskutečnění národního přenosu v Německu, ukončení hovoru v Německu a dále z fixních nákladů a ziskové marže.

Obrázek 1 Hovor v rámci navštívené země

Call type	Cost elements	Illustration
Call inside a visited country A traveler from country A goes to country B and makes a call to a subscriber of country B.	Mobile origination in country B + <i>[National transit in country B]</i> + Mobile termination in country B + Roaming-specific costs + Retail-specific costs	

Zdroj: INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. *International Roaming*. 2008. [online]. Dostupné z: https://www.itu.int/ITU-D/treg/Events/Seminars/GSR/GSR08/discussion_papers/international_roaming_web.pdf.

⁷ INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. *International Roaming*. 2008. [online]. Dostupné z: https://www.itu.int/ITU-D/treg/Events/Seminars/GSR/GSR08/discussion_papers/international_roaming_web.pdf. (str. 6-8)

Druhým případem je situace, kdy je hovor uskutečněný z navštívené země, tedy v našem případě z Německa, do domovské země, tedy do ČR (viz Obrázek 2). Neboli zákazník z ČR navštíví Německo a z Německa uskuteční hovor zpět domů. Hovor může být směřován na jiného zákazníka z ČR nebo na zákazníka z jakékoliv země, který právě v momentu uskutečnění hovoru navštěvuje ČR. Náklady se v tomto případě liší pouze v položce na náklady na mezinárodní přenos hovoru z Německa do ČR. Další náklady jsou stejné jako v předchozím případě.

Obrázek 2 Hovor z navštívené země do domovské země

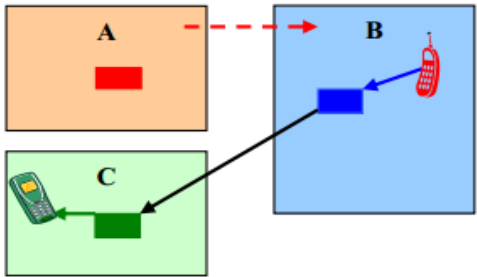
Call type	Cost elements	Illustration
Call from a visited country to the home country A traveler from country A goes to country B and makes a call back home to a subscriber in country B.	Mobile origination in country B + International transit + Mobile or fixed termination in country A + Roaming-specific costs + Retail-specific costs	

Zdroj: INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. *International Roaming*. 2008. [online]. Dostupné z: https://www.itu.int/ITU-D/treg/Events/Seminars/GSR/GSR08/discussion_papers/international_roaming_web.pdf.

O něco složitějším případem je další situace, kdy zákazník z ČR navštíví Německo a z této země uskuteční hovor zákazníkovi, který se v tu chvíli vyskytuje v zemi C, řekněme třeba v USA (viz Obrázek 3). Hovor může být směřován na zákazníka z USA nebo na jakéhokoliv zákazníka, který se právě v USA nachází. Zde si musíme dát pozor na zemi C (tedy na USA), kde mohou, ale také nemusí, být ceny vyšší než v ČR a v Německu (např. země mimo EU).⁸ Náklady na uskutečnění hovoru jsou v tomto případě stejné jako v předcházejícím případě.

⁸ INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. *International Roaming*. 2008. [online]. Dostupné z: https://www.itu.int/ITU-D/treg/Events/Seminars/GSR/GSR08/discussion_papers/international_roaming_web.pdf. (str. 6-8)

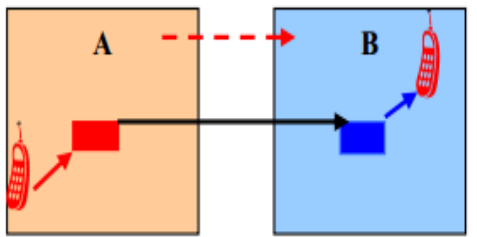
Obrázek 3 Hovor z navštívené země do další země

Call type	Cost elements	Illustration
Calls from a visited country to a third country A traveler from country A goes to country B and makes a call to a subscriber in country C. Note that country C may or may not be in a region where international roaming prices are regulated.	Mobile origination in country B + International transit + Mobile or fixed termination in country A + Roaming-specific costs + Retail-specific costs	

Zdroj: INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. *International Roaming*. 2008. [online]. Dostupné z: https://www.itu.int/ITU-D/treg/Events/Seminars/GSR/GSR08/discussion_papers/international_roaming_web.pdf.

Poslední možností, kdy dochází k mezinárodnímu roamingu, je přijetí hovoru zákazníkem z ČR v Německu (viz Obrázek 4). Hovor může být uskutečněn z jakékoliv země, ale nesmí jít o Německo, pak by se jednalo o případ první (hovor uvnitř navštívené země). V tomto případě odpadají náklady za uskutečnění hovoru, protože zákazník hovor přijímá. Další náklady jsou stejné jako v předchozích případech.

Obrázek 4 Přijímaný hovor v navštívené zemi

Call type	Cost elements	Illustration
Receiving a call in a visited country A traveler from country A goes to country B and receives a call from either of the countries.	Mobile termination in county B + International transit + Roaming specific costs + Retail specific costs	

Zdroj: INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. *International Roaming*. 2008. [online]. Dostupné z: https://www.itu.int/ITU-D/treg/Events/Seminars/GSR/GSR08/discussion_papers/international_roaming_web.pdf.

1.2. Inbound a outbound roaming

V praxi se ale spíše používá rozlišení mezi inbound roamingem příchozím a odchozím a outbound roamingem příchozím a odchozím. A to především z důvodu rozlišení, mezi kým probíhá platba za roamingové služby. Toto rozdělení bude popsáno z pohledu společnosti T-Mobile Czech Republic, a.s. a také poslouží k lepšímu pochopení regulačních nařízení. Společnost za inbound roaming považuje poskytnutí služeb zahraničním zákazníkům, kteří jsou dočasně přihlášení v hostitelské síti cizí země. Pro

příklad je to situace, kdy německý turista navštíví Českou republiku a se svou německou SIM kartou využije síť (uskuteční telefonní hovor, pošle SMS, použije mobilní data) českého mobilního operátora (viz Obrázek 1). Zda je inbound roaming příchozí nebo odchozí záleží na situaci, kdo danou službu zahájí. Pokud německý turista v České republice bude volat zpět do Německa, považuje se to za inbound roaming odchozí. Opačná situace je v případě přijetí hovoru, zde se hovoří o inbound roamingu příchozím (viz Obrázek 4). Platba za služby, které využije německý zákazník v rámci České republiky nebo do zahraničí, je provedena mezi domovským (německým) a hostujícím (českým) operátorem. Jelikož se jedná o platbu za služby mezi dvěma mobilními operátory, hovoří se zde o cenách velkoobchodních.⁹

Druhým případem využívání roamingu je tzv. outbound roaming. Outbound roaming znamená poskytnutí služeb domácím zákazníkům, kteří jsou dočasně přihlášení do cizí mobilní sítě v zahraničí. Pro simulaci stejného příkladu je to situace, kdy český zákazník se svou českou SIM kartou využije síť (uskuteční telefonní hovor, pošle SMS, použije mobilní data) německého operátora při svém pobytu v Německu. Pokud český zákazník hovor zahájí, hovoří se o outbound roamingu odchozím, pokud přijímá, outbound roamingu příchozím. Platba za toto využití služeb v zahraničí je tedy provedena od domácího zákazníka svému domovskému (českému) mobilnímu operátorovi. Protože se jedná o platbu mezi zákazníkem a operátorem, hovoříme zde o cenách maloobchodních (někdy také nazývaných koncových).¹⁰

Obrázek 5 uvádí, jak a mezi kým jsou účtovány náklady na uskutečnění mezinárodního roamingu. U outbound roamingu odchozím (a inbound roamingu odchozím) účtuje zahraniční operátor vlastní síťové náklady domácímu operátorovi (Charge step 1) a také velkoobchodní sazbu (Charge step 2). Velkoobchodní sazba obsahuje náklady na započítání hovoru, mezinárodní spojovací poplatek a také náklady na ukončení hovoru. Zákazník poté zaplatí koncovou cenu svému domácímu operátorovi, která je tvořena zmiňovanými poplatky (Charge step 1 + Charge step 2), fixními náklady domácího operátora a ziskovou přírážkou.

⁹ BATELCO. *The Waterbed Effect Explained in Relation to Roaming*. 2009. [online]. Dostupné z: http://www.wik.org/uploads/media/2009_01_18_Philbeck.pdf (str. 12)

¹⁰ Tamtéž (str.13)

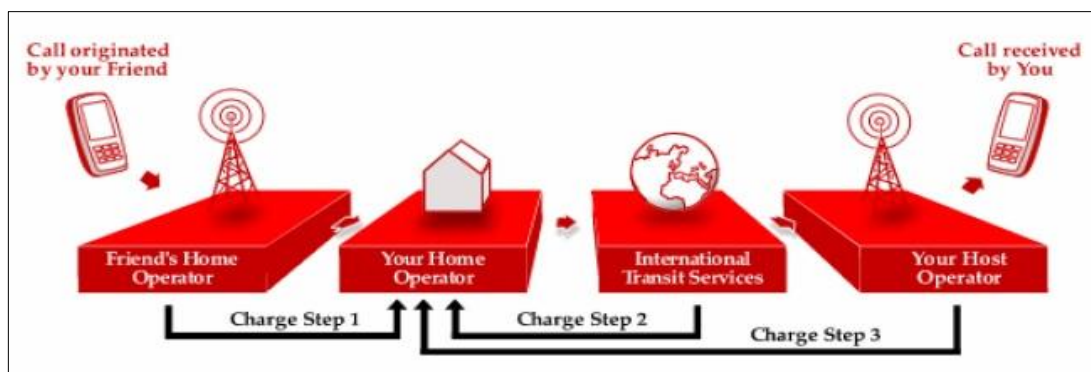
Obrázek 5 Outbound odchozí

Zdroj: BATELCO. *The Waterbed Effect Explained in Relation to Roaming*. 2009. [online]. Dostupné z: http://www.wik.org/uploads/media/2009_01_18_Philbeck.pdf.

V případě příchozího hovoru je volajícímu účtována sazba za klasický odchozí hovor – nezáleží, zda je volaný v zahraničí nebo není (Charge Step 1). Volaný zákazník zaplatí svému domovskému operátorovi poplatky za mezinárodní spojovací služby a náklady na ukončení hovoru. Do koncové ceny pro volaného budou ještě započítány fixní náklady jeho domácího operátora a jeho zisková přírážka.

Obrázek 6 Outbound příchozí

Zdroj: BATELCO. *The Waterbed Effect Explained in Relation to Roaming*. 2009. [online]. Dostupné z: http://www.wik.org/uploads/media/2009_01_18_Philbeck.pdf

2. Evropská regulace roamingových služeb

Problematika roamingu jako součást elektronických komunikací spadá do oblasti dopravy, telekomunikací a energetiky. Za tvorbu příslušné politiky je zodpovědná Rada Evropské unie (dále Rada EU), která si za hlavní cíl zadala vybudování moderního, konkurenceschopného a efektivního telekomunikačního trhu v rámci EU spolu s vybudováním odpovídající infrastruktury.¹¹ Hlavním úkolem Rady EU je přijímat společně s Evropským parlamentem na návrh Evropské komise právní předpisy v tomto případě týkající se telekomunikačních sítí, kybernetické bezpečnosti a inovací v odvětví. Konkrétní orgány, projednávající otázky týkající se telekomunikací a případně roamingových služeb, budou popsány v následujících podkapitolách.

2.1. Hlavní orgány EU pro obor telekomunikací

V rámci EU jsou pro oblast elektronických komunikací stěžejní následující orgány. Z těchto orgánů vzešly hlavní právní akty zaměřené na regulaci roamingu:

- Rada EU – Rada ministrů pro telekomunikace a informační společnost (TTE¹²)
- Evropská komise – Generální ředitelství pro informační společnost a média (DG Connect¹³)
- Poradní orgány Evropské komise – Komunikační výbor - COCOM¹⁴
- Evropský parlament - Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku (ITRE¹⁵) a Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitele (IMCO¹⁶)
- Sdružení Evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací – BEREC¹⁷

¹¹ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Doprava, telekomunikace a energetika*. [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/policies/tte?lang=cs>

¹² TTE - Transport, Telecommunications and Energy

¹³ DG Connect - Directorate General for Communications Networks, Content and Technology

¹⁴ COCOM - Communications Committee

¹⁵ ITRE - Industry, Research and Energy

¹⁶ IMCO - Internal Market and Consumer Protection

Rada Evropské unie

Rada EU je místem, kde jsou hájeny národní zájmy jednotlivých členských států. Konkrétní zájmy v oblasti telekomunikací jsou projednávány v Radě pro dopravu, telekomunikace a energetiku (TTE). Pro oblast telekomunikací je za Českou republiku zastoupen současný ministr průmyslu a obchodu Jan Mládek a pro oblast informační společnosti současný ministr vnitra Milan Chovanec.

Pro lepší provázanost mezi členskými státy a Evropskou unií funguje Výbor stálých zástupců (COREPER¹⁸). Tento výbor je tvořen zástupci členských států v Bruselu pro danou problematiku, kteří tvoří tzv. pracovní skupiny. Pracovní skupinou pro oblast elektronických komunikací je Rada pro telekomunikace a informační společnost, která je tvořena národními experty podílejícími se na přípravě pracovních dokumentů.¹⁹

Evropská komise

Evropská komise sehrává v problematice roamingových služeb klíčovou roli. Je totiž výkonným orgánem a předkládá návrhy legislativních aktů na schválení Radě a Evropskému parlamentu. Evropská komise je také kontrolním orgánem, který dbá na dodržování legislativních aktů. Komise se skládá z 28 členů (každý stát jeden zástupce) a členové jsou voleni na funkční období 5 let. V listopadu roku 2004 se stala hlavní představitelkou regulačních opatření komisařka Viviane Redingová, která dostala odpovědnost za oblast médií a informační společnosti. V únoru roku 2010 její práci převzala Neelie Kroesová, nová komisařka zodpovědná za plnění cílů digitální agendy. Všechny legislativní návrhy Evropské komise jsou zásluhou Generálního ředitelství pro komunikační sítě, obsah a technologie (DG Connect), jehož ředitelkou je právě komisařka Kroesová.

Pro problematiku roamingu je důležitá činnost **Komunikačního výboru - COCOM**. Tento poradní výbor pomáhá Komisi například při výměně informací mezi členskými státy a Evropskou komisí, týkajících se informací o cenách za roamingové služby na národních úrovních, tržních trendech a dalších činnostech, které národní státy vykazují pro účely Evropské komise. Zasedání Komunikačního výboru se konají dvakrát za jedno čtvrtletí

¹⁷ BEREC - Body of European Regulators of Electronic Communications

¹⁸ COREPER - Comité des Représentants Permanents

¹⁹ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Doprava, telekomunikace a energetika* [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/policies/tte?lang=cs>

a zúčastňují se ho zástupci všech členských států včetně zemí EHP (Norsko, Lichtenštejnsko a Island) a dále zástupci kandidátských zemí.²⁰

Evropský parlament

Na půdě Evropského parlamentu řeší problematiku roamingu Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku (ITRE) a Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitele (IMCO). Výbor ITRE řeší záležitosti týkající se rozvoje informační společnosti, transevropských sítí, informačních technologií a služeb, včetně jejich bezpečného fungování.²¹ Výbor IMCO má na starosti činnosti týkající se fungování jednotného trhu, v tomto případě jednotného digitálního trhu. To představuje především kroky k odstranění překážek k utvoření jednotného trhu a ochranu spotřebitelů, kteří využívají služby na tomto trhu.

Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací - BEREC

Toto uskupení působilo do listopadu roku 2009 pod názvem Skupina evropských regulátorů (ERG²²), která se nařízením Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009 přeměnila ve Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací – BEREC. Skupina ERG „*přispěla k rozvoji jednotné regulační praxe tím, že usnadnila spolupráci mezi vnitrostátními regulačními orgány navzájem a mezi těmito orgány a Komisí. Tento přístup, usilující o větší jednotnost mezi vnitrostátními regulačními orgány prostřednictvím výměny informací a poznatků o praktických zkušenostech, se v krátké době po svém zavedení ukázal být úspěšný.*“²³

Sdružení BEREC nemá právní subjektivitu a je tvořeno Radou národních regulačních orgánů, která se skládá z 28 předsedů nebo zástupců z každé členské země (většinou předsedové národních telekomunikačních úřadů). Českou republiku zastupuje současný předseda Rady Českého telekomunikačního úřadu Jaromír Novák. Hlavní úlohou sdružení BEREC je být jakýmsi poradním orgánem při provádění předpisového rámce (v tomto případě regulačního nařízení), rozšiřovat regulační postupy na vnitrostátní orgány

²⁰ MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Orgány a instituce Evropská unie v oblasti elektronických komunikací* [online]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument83168.html>

²¹ EVROPSKÝ PARLAMENT, „*Průmysl, výzkum a energetika*,“ [Online]. Dostupný z: <http://www.europarl.europa.eu/committees/cs/ITRE/home.html>.

²² ERG - European Regulators Group

²³ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009 ze dne 25. listopadu 2009 o zřízení Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací (BEREC)*. 2009. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1211&qid=1417172924485&from=EN> (odst. 5)

a poskytovat jim pomoc při konkrétních otázkách. Další úlohou sdružení je poskytovat poradenství Evropské komisi, případně Radě EU nebo Evropskému parlamentu, formou zpracování analýz či jiných pracovních dokumentů.

2.2. Hlavní orgány na národní úrovni

Na úrovni členských států by měly na dodržování regulace trhu dohlížet telekomunikační úřady či jiné speciální orgány. V případě České republiky zodpovídá za agendu spojenou s elektronickými komunikacemi a poštovními službami Český telekomunikační úřad (ČTÚ). Tento úřad zahájil činnost 1. května 2005 a jeho hlavním orgánem je Rada Úřadu. Předsedu a další členy Rady Úřadu jmenuje vláda ČR na návrh ministra průmyslu a obchodu.

Hlavní činností ČTÚ v oblasti roamingové regulace je dohled a monitoring správného dodržování evropských nařízení, která jsou závazná pro všechny členské státy. Vypracovává také monitorovací zprávy a další dokumenty pro Evropskou komisi či BEREC a analýzy trhu a vývoje cen na trhu elektronických komunikací v ČR.²⁴

Pro prosazení společných stanovisek a názorů, které souvisí rozvojem a fungováním veřejných mobilních sítí v České republice, vznikla v roce 2003 Asociace provozovatelů veřejných mobilních sítí – APMS. V této asociaci jsou zastoupeni všichni provozovatelé veřejných mobilních telekomunikačních sítí ve standardu GSM²⁵ a UMTS²⁶ působící na trhu v České republice. Jedná se o společnosti O2 Czech Republic, a.s., T-Mobile Czech Republic, a.s. a Vodafone Czech Republic, a.s. Čtvrtým řádným členem je společnost Air Telecom a.s. (dříve Ufon), poskytující své služby skrze jinou telekomunikační síť (standard CDMA²⁷) a poskytovatel mobilních služeb v GSM síti AIR. Asociace APSM je zde zmiňována z toho důvodu, že základním cílem její činnosti je zabezpečení rovného

²⁴ ČESKÝ TELEKOMUNIKAČNÍ ÚŘAD. *Základní informace* [online]. Dostupné z: <http://www.ctu.cz/o-ctu/zakladni-informace.html>

²⁵ GSM – General System for Mobile Communications – nejpoužívanější světový standard telekomunikační sítě.

²⁶ UMTS - Universal Mobile Telecommunication System – standard telekomunikační sítě, zaměřený na vysokorychlostní přenos dat v mobilní síti.

²⁷ CDMA - Code Division Multiple Access – mobilní technologie využívaná pouze pro přenos dat, kterou nelze využívat v mobilních telefonech, ale jen pomocí speciálních zařízení (modemů).

a férového trhu mobilních komunikací v ČR, což znamená také dodržování regulačních opatření a respektování pravidel hospodářské soutěže.²⁸

2.3. Přijímané právní akty

Pro úplné popsání problematiky elektronických a mobilních komunikací EU je nutné popsat hlavní typy právních aktů, které byly přijaty v rámci regulačních opatření. Evropské právo můžeme rozdělit na komunitární a unijní právo. Hlavním rozdílem mezi komunitárním a unijním právem je, že komunitární právo je založeno na principu podřízenosti členských států právu evropských společenství.²⁹ Unijní právo je naopak založeno na principu koordinace členských států. V oblasti regulace telekomunikačních služeb je využíváno právo komunitární, které je tedy závazné pro členské státy. Komunitární právo lze dále rozdělit na právo primární a sekundární. Primární právo představuje právní normy obsažené v zakládajících a dalších hlavních smlouvách Evropského společenství (Maastrichtská smlouva, Amsterdamská smlouva a další). Právo sekundární tvoří právní akty přijaté Evropským společenstvím, ale pouze v oblastech, u kterých je k tomu Společenství zmocněno právem primárním. Mezi hlavní formy sekundárního práva patří nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.³⁰

Nařízení je z hlediska členských států nejzávaznějším právním aktem sekundárního práva. Nařízení může být závazné jak pro členské státy, tak i pro vnitrostátní subjekty, a pro jeho platnost a účinnost musí být vyvěšeno v Úředním věstníku Evropského společenství. Ihned po jeho vyvěšení má bezprostřední účinnost, aniž by muselo být transponováno do právního řádu každého členského státu. To je hlavní rozdíl mezi nařízením a dalším právním aktem – směrnicí.

Směrnice je právní akt sekundárního práva, který je závazný jen ve svém výsledku. Směrnice tedy musí být do právního řádu členského státu implementována a způsob je ponechán na státu samotném. Implementační lhůta směrnice bývá 6 měsíců až 3 roky, a pokud jí členský stát nedodrží, hrozí mu postih ze strany Evropského společenství.

²⁸ ASOCIACE PROVOZOVATELŮ VEŘEJNÝCH MOBILNÍCH SÍTÍ. *Kdo jsme?* [online]. Dostupné z: <http://www.apms.cz/o-nas/kdo-jsme>

²⁹ Někdy označováno jako právo Evropských společenství

³⁰ EPRAVO.CZ. *Výklad pojmu právo Evropské unie*. 2005. [online]. [cit. 2014-10-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyklad-pojmu-pravo-evropske-unie-33552.html?mail>

Platnost a účinnost směrnice je stejně jako u nařízení podmíněna vyvěšením v Úředním věstníku EU.³¹

Lze tak konstatovat, že směrnice je mírnějším právním aktem, který nemá bezprostřední platnost pro členské státy, a právě proto se Evropská komise v oblasti regulačních opatření roamingových služeb rozhodla jít cestou nařízení, nikoliv směrnic (viz dále).

2.4. Hlavní argumenty pro regulaci cen

V listopadu roku 2004 zahájila své funkční období Evropská komise a k tomu datu vstoupila do funkce také nová komisařka Viviane Redingová. Tato lucemburská politička působila v Evropské komisi i v předchozím období a měla na starosti vzdělávání, kulturu, mládež, média a sport. Pro období od roku 2004 byla k této oblasti přidána informační společnost, aby bylo dosaženo propojení telekomunikací a elektronických médií. Jako jednu z priorit své práce si komisařka Redingová zadala vyřešit problémy v oblasti mobilního roamingu, ve kterém se Evropská komise angažovala již dříve, nicméně od roku 2004 přišla Evropská komise s ucelenou formou a konkrétními postupy. Hlavní problém byl Evropskou komisí spatřován v příliš vysokých koncových cenách za roamingové služby, které si účtovaly telekomunikační společnosti. Hlavní důvody, které byly pro nebo proti navrhované regulaci, popíše následující podkapitoly.

Hlavním iniciátorem myšlenky regulace roamingových služeb byla Evropská komise spolu se skupinou ERG, které společně shledaly, že ceny za roamingové služby jsou opravdu neopodstatněně vysoké a je nutné je snížit. Proto je důležité popsat hlavní argumenty, proč by měly být ceny za roamingové služby sníženy, a pravděpodobné důvody, proč byly nastaveny v takové výši.

Charakter služby

Pravděpodobně jedním z hlavních důvodů, proč byly ceny za roamingové služby nastaveny na takové úrovni, je povaha poskytované služby. Roamingová služba je totiž služba, jejíž fungování závisí na dvou poskytovatelích-mobilních operátorech. A to na domovském mobilním operátorovi a také na mobilním operátorovi navštívené země. Tento

³¹ EPRAVO.CZ. *Výklad pojmu právo Evropské unie*. 2005. [online]. [cit. 2014-10-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyklad-pojmu-pravo-evropske-unie-33552.html?mail>

přeshraniční prvek dodává službě speciální charakter, především z hlediska cenové politiky, kterou si dvě společnosti mezi sebou nastaví. Právě toto nastavení cen popisoval i bývalý ředitel společnosti T-Mobile Czech republic a.s. Roland Mahler, který v dubnu roku 2010 v rozhovoru pro internetový NetClub³² uvedl:

„Největší chybou, na které jsem se podílel už v době, než jsem přišel do Prahy, byl výsledek jednání o způsobu zpoplatnění GSM služeb. Například roaming byl v té době něco úplně nového a my jsme jej považovali za tak nadstandardní službu, že jsme za něj požadovali opravdu vysoké částky. V GSM asociaci jsme se shodli na tom, že budeme po zákazníkovi požadovat vysoký příplatek, což z dnešního pohledu považuji za chybu. Přestože ceny roamingu se v poslední době výrazně snížily, neustále se s negativními důsledky onoho rozhodnutí potýkáme a bude ještě nějakých deset, dvacet let trvat, než si lidé přestanou spojovat volání v zahraničí se strachem z vysokých účtů.“³³

I z tohoto názoru lze vypožorovat zjištění, že vysoké poplatky pravděpodobně nebyly nastaveny z důvodu vysokých nákladů (propojovacích, ukončovacích) pro mobilní operátory, ale z důvodu „nadstandardnosti“. Otázka, která se zde nabízí, je, proč v oblasti cen za roaming nezafungoval tržní mechanismus a konkurenční boj, tak jako u cen za národní služby, u kterých ke snižování došlo bez nutného nadnárodního zásahu. Odpověď lze najít především v preferencích zákazníků. Roamingová služba byla dříve brána jako „dodatková“ služba k hlavním domovským službám. Zákazník si tak zvolil toho mobilního operátora (resp. tarif či předplacenou službu), který mu nabídl nejlepší ceny za služby na národní úrovni. Roamingové ceny tak nebyly na prvním místě při rozhodování, anebo o nich zákazníci nebyly dostatečně informováni. Jinak řečeno, poptávka po roamingových službách byla závislá na poptávce za národní služby, a proto byly ceny za roaming brány jako „nutné zlo“ k cenám za národní služby.

Nepřiměřeně vysoké ceny

Evropská komise ve spolupráci s ERG mimo jiné zkoumala, proč jsou roamingové ceny nastaveny právě na takové úrovni, a zda je k tomu určitý důvod. Ve výsledku došla k závěru, že v rámci EU činila průměrná cena za roamingový hovor 1,15 eur za minutu

³² Projekt serveru Lupa.cz založen na pravidelných moderovaných setkáních se zajímavými osobnostmi českého telekomunikačního prostředí

³³ LUPA.CZ. Roland Mahler: *Za tři roky chceme mít pětinu DSL trhu*. 2010. [online]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/roland-mahler-za-tri-roky-chceme-petinu-dsl-trhu/>

(32,59 Kč³⁴), což bylo pětikrát více, než představovaly náklady za roamingový hovor na velkoobchodní úrovni (náklady účtované mezi dvěma společnostmi). Celkově to lze shrnout v tvrzení, že roamingové ceny byly téměř pětikrát vyšší než ceny za domovské hovory, s tím, že tato úroveň není dána náklady na poskytnutí služby.³⁵

Evropská komise ve svých argumentech uvedla, že evropský trh s roamingovými službami představuje téměř 6 % z příjmů celého trhu mobilních služeb v EU, což pro představu činilo 8,5 bilionů eur z celkových 150 bilionů eur, které telekomunikační společnosti inkasovaly za využívání mobilního telefonu v rámci EU za jeden rok.³⁶ Dále uvedla, že roamingové ceny mají dopad na téměř 150 milionů Evropanů, z nichž 110 milionů cestuje za obchodními účely a 37 milionů tráví v zahraničí svůj volný čas. Proto si Evropská unie nechala zpracovat dotazníkové šetření Eurobarometr, které bylo provedeno v září a říjnu roku 2006 na vzorku 25 000 dotazovaných ze všech 25 členských zemí EU. Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak zákazníci využívají roamingové služby a co je při jejich využívání ovlivňuje.

Mezi hlavní výsledky šetření tak lze uvést³⁷:

- 79% z dotázaných vlastní mobilní telefon
- 44% z vlastníků mobilního telefonu cestovalo za posledních 12 měsíců do jiné členské země EU
- 70% dotázaných souhlasí s iniciativou EU ve snížení ceny za roaming
- Většina uživatelů využívá služby mobilního telefonu v zahraničí méně než doma (81% z důvodu vysokých cen za roamingové služby)
- 5% cestujících do jiné členské země EU vypíná svůj mobilní telefon nebo ho nechávají doma

³⁴ CNB.CZ. *Kurzy devizového trhu - měsíční průměry*. 2014. [online]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/prumerne_mena.jsp?mena=EUR

³⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Impact assessment of policy options in relation to a Commission proposal for a regulation of the European parliament and of the Council on roaming on public mobile networks within the community*. 2006. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2006/sec_2006_0925_en.pdf (str. 4)

³⁶ Tamtéž, str. 4

³⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *Eurobarometer – Roaming*. 2007. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_269_en.pdf (str. 3)

- 59% dotázaných by v případě nižších cen využívalo mobilní telefon v zahraničí více než dosud
- 43% uživatelů mobilních telefonů se neorientuje nebo nemá dostatečné informace o roamingových službách a jejich cenách

I z tohoto šetření lze pozorovat, že vysoké ceny za roamingové služby pociťovali i sami zákazníci. Vzhledem k tomu, že již v roce 2006 téměř 50 % vlastníků mobilního telefonu vycestovalo za poslední rok do zahraničí a s přihlédnutím na sílí světovou globalizaci a mobilitu lidí se dalo očekávat, že v dalších letech toho procento dále poroste. A pokud 81 % z dotázaných využívá svůj mobilní telefon v zahraničí méně než doma z důvodu vysokých cen nebo dokonce 5 % z cestujících svůj mobilní telefon vypíná při svém pobytu v zahraničí, tak to pro Evropskou komisi byl další impuls pro vyřešení tohoto problému. A to i proto, že pokud by 59 % z dotázaných začalo při nižších cenách využívat mobilní telefon v zahraničí více, vedlo by to k větší propojenosti a dotváření jednotného trhu mobilních komunikací v EU. Iniciativa k vyrovnání cen domácích a roamingových se také objevila v nařízeních, která byla v dalších letech přijata.

Pokud Evropská komise a zákazníci požadovali snížení vysokých cen za roamingové služby, pochopitelně se objevily také argumenty, které byly proti zavedení evropské regulace. Tyto argumenty především řešily možné dopady po zavedení cenové regulace, nikoliv důvody, proč jsou ceny nastaveny na takové úrovni.

2.5. Hlavní argumenty proti evropské regulaci

Hlavními odpůrci zásahu do trhu s roamingovými službami byly logicky mobilní společnosti. Operátoři argumentovali především tím, že pokud budou přinuceni snížit ceny za roamingové ceny, tak následně zvýší ceny za jiné služby (především ceny za domácí služby). Další argument byl ten, že poptávka po roamingových službách není dostatečně elastická tak, aby snížení cen bylo vykompenzováno vyšším využíváním služeb a tudíž vyššími příjmy. Dále argumentovali také tím, že v minulosti se snažili ceny snížit, a to v rámci svých mezinárodních skupin a poboček, což jim ovšem nebylo ze strany Evropské komise povoleno.

Waterbed efekt

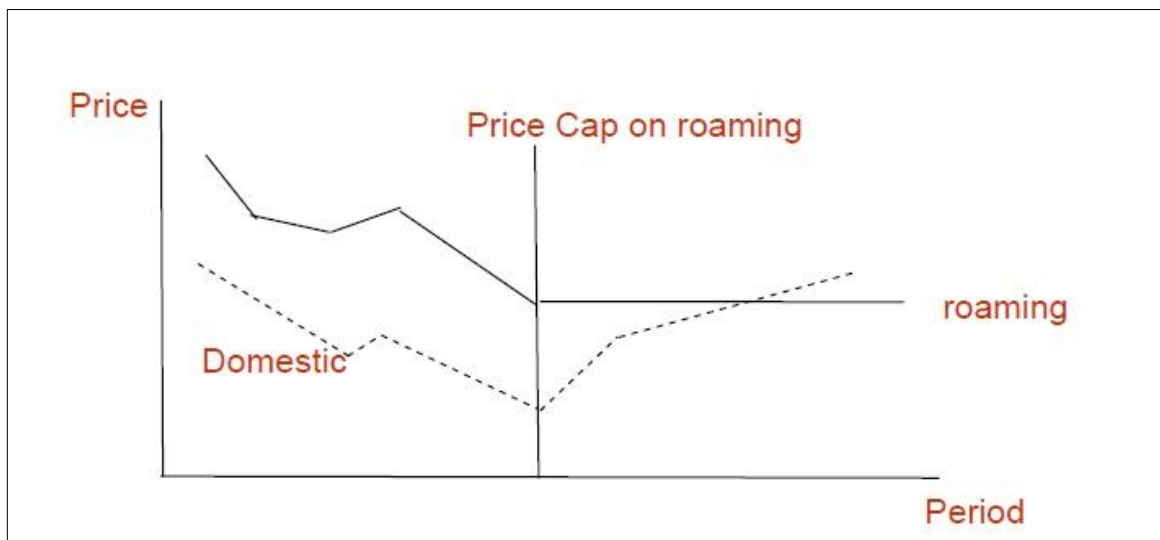
Jedním z argumentů mobilních společností byl tzv. waterbed efekt, který byl poprvé zmíněn profesorem Paulem Geroskim ve spojitosti s mezinárodními poplatky v roce 1997.³⁸ Waterbed efekt představuje možný dopad regulace, který je způsoben snížením cen. Pokud k takovému snížení dojde, např. prostřednictvím regulace, může dojít naopak ke zvýšení neregulovaných cen za jiné služby, které společnost nabízí, aby si vykompenzovala ušlé zisky z důvodu regulace (viz Obrázek 7).

Jak tento efekt bude velký, resp. zda dojde ke zvýšení neregulovaných cen za jiné služby, ovlivňuje především charakter trhu. Pokud je tedy tržní prostředí dokonale konkurenční, prodávající jsou příjemci tržní ceny a při jejím snížení se budou snažit zvýšit objem produkce (v našem případě vyšší počet prodaných služeb) tak, aby maximalizovali svůj zisk. Firmy tak ani nemohou ceny ostatních služeb zvyšovat, protože jsou jejími příjemci. A opačně, pokud má trh prvky nedokonalé konkurence, snížení ceny bude mít negativní dopad na zisky firem, protože pokud se analogicky firma bude snažit zvýšit objem prodaných služeb, její příjem bude snížen o ušlý zisk, který realizovala v době, kdy tržní cena snižena nebyla. O ušlém zisku ale nelze hovořit, protože firma realizovala větší zisk z důvodu nedokonalé konkurenčního trhu, jelikož firmy jsou v tomto případě tvůrci ceny na trhu a mohou výši ceny ovlivnit ve prospěch svých vyšších zisků. Proto tento waterbed efekt samozřejmě může být napříč EU rozdílný, vzhledem k rozdílnosti jednotlivých národních trhů, nicméně v praxi se s dokonalou konkurencí téměř nesetkáváme a telekomunikační trh vykazuje prvky spíše nedokonalé konkurence.³⁹

³⁸ BATELCO. *The Waterbed Effect Explained in Relation to Roaming*. 2009. [online]. Dostupné z: http://www.wik.org/uploads/media/2009_01_18_Philbeck.pdf (str. 5)

³⁹ Tamtéž

Obrázek 7 Waterbed efekt

Zdroj: BATELCO. *The Waterbed Effect Explained in Relation to Roaming*, 2009, [online]. Dostupné z:

http://www.wik.org/uploads/media/2009_01_18_Philbeck.pdf

Mobilní operátoři dále argumentovali kauzou Vodafone Airtouch/Mannesmann z roku 2001. Společnost Vodafone Group v té době kupovala německého operátora Mannesmann a přišla s nabídkou snížených cen za roamingové služby, ale pouze pro společnosti v rámci skupiny Vodafone Group. Evropská komise tomuto záměru zabránila s odůvodněním, že výhody plynoucí z nabídky společnosti Vodafone Group musí být založeny na principu nediskriminace mezi operátory a tudíž by tyto výhody měly být platné pro všechny operátory bez rozdílu. To by pak znamenalo, že by muselo dojít k dobrovolnému vzájemnému snížení cen u všech operátorů, a to nebylo reálné. Společnost Vodafone Group tudíž z iniciativy snižování cen upustila.⁴⁰ Kauza Vodafone/Airtouch/Mannesmann možná odradila i ostatní mobilní operátory od možných myšlenek na snižování cen roamingu, i když sami stále tvrdili, že k postupnému snižování cen dochází a že tržní mechanismus funguje správně.

Cenová elasticita poptávky po roamingových službách

Cenová elasticita poptávky je ekonomický pojem, který udává „o kolik procent se změní poptávané množství, když se cena změní o jedno procento.“⁴¹ Tuto procentní změnu udává koeficient elasticity, který je záporným číslem, protože se cena a množství mění opačným směrem, ale v praxi se pro zjednodušení pracuje s jeho absolutní hodnotou. Z této definice tedy můžeme popsat, zda je poptávka elastická nebo neelastická.

⁴⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *Case No COMP/M.1795 - Vodafone Airtouch/Mannesmann*. 2000. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m1795_en.pdf

⁴¹ HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie*, 2. aktualizované vydání. Praha: C H Beck, 2007. (str. 65)

Hovoříme-li o cenově elastické poptávce, koeficient v absolutní hodnotě je větší než 1. Pro příklad to znamená, že sníží-li se cena roamingové služby o 1 %, povede to ke zvýšení poptávaného zboží o více než 1 %.

Hovoříme-li o cenově neelastické poptávce, koeficient v absolutní hodnotě je menší než 1. Analogicky je to situace, kdy snížení ceny roamingové ceny o 1% povede ke zvýšení poptávaného množství o méně než 1 %.

Mobilní operátoři argumentovali tím, že poptávka po roamingových službách není dostatečně elastická, a proto nezpůsobuje dostatečné tlaky na snižování cen. To znamená, že pokud by došlo k regulaci cen za roamingové služby, nebude to znamenat zvýšení poptávky po těchto službách. A pokud se nezvýší poptávka po roamingových službách prostřednictvím více provolaných minut, poslaných SMS zpráv a využitých mobilních datech, snížením cen budou mít mobilní operátoři velké problémy s udržení svých příjmů z roamingových služeb.

I přes argumenty mobilních operátorů se Evropská komise rozhodla, že v záměru regulace cen za roamingové služby bude pokračovat a začala přicházet s konkrétními návrhy. V jakých fázích regulace probíhala, jaká nařízení byla přijata a jaký byl jejich obsah, popíše následující kapitola.

2.6. Regulační fáze

Regulační fáze prakticky započala v polovině roku 2005, kdy na sebe upozornila komisařka Viviane Redingová. Ta měla na starost právě problematiku roamingu a byla to právě ona, kdo začal s veřejným upozorňováním uživatelů roamingových služeb o netransparentních a vysokých cenách roamingu. Doslova řekla:

„Maloobchodní poplatky jsou velmi vysoké, aniž by byly jasně zdůvodněny.“⁴²

Z tohoto výroku vyplývalo, že zákazník nebyl plně informován, za co konkrétně byly účtovány roamingové poplatky a v jaké výši. Do boje s roamingovými poplatky se pustila také nová skupina ERG, která se skládala ze zástupců jednotlivých regulačních

⁴² EVROPSKÁ KOMISE. *The importance of reducing mobile roaming charges for the competitiveness of Europe's business customers*. 2006. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-427_en.doc (str. 3)

úřadů členských států EU. Zástupci regulačních úřadů se po svém národním zkoumání shodli na tom, že poplatky za roamingové služby byly opravdu a bezdůvodně vysoké a že by mělo dojít k nápravě.

Evropská komise v čele s Redingovou pokračovala v boji proti vysokým roamingovým poplatkům zajímavou metodou. V říjnu 2005 byly spuštěny informační webové stránky⁴³, na kterých se kdokoli mohl informovat o výši roamingových poplatků v jednotlivých členských státech. Smyslem spuštění webu bylo transparentně poukázat na nastavené ceny a spustit tak veřejnou diskusi o jejich výši. V tiskové zprávě po jedné z aktualizací dat na webových stránkách se dokonce tvrdilo:

*„Aktuální data znovu ukazují, že od doby spuštění těchto webových stránek (říjen 2005) se roamingové tarify změnily jen velmi málo. Ceny za roamingové služby jsou stále průměrně 4x vyšší než ceny za národní mobilní hovory. Tyto velké rozdíly ale **nelze** odůvodnit vysokými náklady mobilních operátorů.“⁴⁴*

Evropská komise vytvořením webových stránek tiše doufala, že se mobilní operátoři zaleknou veřejné kritiky a ceny za své služby ihned sníží. K problému vysokých cen za roamingové služby se vyjádřil i Evropský parlament, kdy ve svém usnesení z 1. prosince 2005 vyzval Evropskou komisi, aby nadále vyvíjela úsilí ke snížení cen za roamingové služby. K této výzvě přispěla o čtvrt roku poté i Evropská rada, která uvedla, že snížení cen za roaming je v oblasti informačních a komunikačních technologií důležité pro posílení konkurenceschopnosti, hospodářského růstu a produktivity, na což se zaměřovala obnovená lisabonská strategie.⁴⁵

Tato stanoviska podpořila komisařku Redingovou v prioritách její práce a tak v roce 2006 začíná poprvé hovořit o regulaci. A to dokonce ve smyslu unijního nařízení, nikoliv pouze dříve používanou směrnicí.⁴⁶ Aby jednání ze strany Evropské komise nevypadalo

⁴³ Odkaz na webové stránky: http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/index_en.htm

⁴⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Mobile roaming charges: frequently asked questions*. 2006. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-06-408_en.doc (str. 2)

⁴⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o roamingu ve veřejných mobilních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací*. 2006. [online]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2006\)0382_/com_com\(2006\)0382_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2006)0382_/com_com(2006)0382_cs.pdf) (str. 4)

⁴⁶ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/19/ES ze dne 7. března 2002 o přístupu k sítím elektronických komunikací a přiřazeným zařízením a o jejich vzájemném propojení*. 2002. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0021&from=CS>

jednostranně, Komise zahájila otevřenou konzultaci nejen s mobilními operátory, ale i se zástupci spotřebitelů. Otázky byly kladeny ve smyslu: Je vhodnější regulace velkoobchodních cen či cen maloobchodních (koncových)? Jaké dopady by regulace měla na operátory a trh jako takový? Jaké regulační mechanismy by bylo vhodné použít?⁴⁷

Z výsledků této konzultace, která trvala přibližně jeden měsíc (únor až březen roku 2006), Komise vypracovala hlavní body a podněty k další konzultaci. Navrhovaný rámec vypadal takto⁴⁸:

- Regulace se bude týkat jak velkoobchodních tak maloobchodních cen
- Maloobchodní cena za volání z navštívené do domovské či jiné země by neměla přesáhnout cenu hovoru z domovské do navštívené země (neboli stejné ceny)
- Maloobchodní cena za volání v navštívené zemi by se měla rovnat ceně za místní národní hovor v rámci navštívené země
- Příchozí hovory v navštívené zemi by měly být zcela zdarma

Těmito návrhy byla zahájena druhá fáze konzultací mezi Evropskou komisí a mobilními operátory. Tato fáze probíhala v dubnu roku 2006 a její výsledky nebyly příliš příznivé. A to především z důvodu neshody mezi navrhovanými body a názory mobilních operátorů.

V červenci roku 2006 představila Evropská komise návrh nařízení o regulaci roamingových služeb, které podložila analýzou dopadů nařízení a dopadů na spotřebitele. Z tohoto návrhu lze vybrat nejdůležitější body⁴⁹:

⁴⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *Call for comments (1st phase 20 February – 22 March 2006)*. 2006. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/docs/call_1stphase.pdf (str. 1)

⁴⁸ EVROPSKÁ KOMISE. *Second phase public consultation on a Proposal for a Regulation (EC) of the European Parliament and of the Council on mobile roaming services in the Single Market*. 2006. [online]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/docs/comments/public_consultation_2nd_phase.pdf (str. 2-6)

⁴⁹ EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o roamingu ve veřejných mobilních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací*. 2006. [online]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2006\)0382_/com_com\(2006\)0382_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2006)0382_/com_com(2006)0382_cs.pdf) (str. 15-25)

- Koncová cena za volání z navštívené do domovské nebo do třetí země by byla maximálně 0,44 EUR za minutu
- Koncová cena za volání v rámci navštívené země by byla maximálně 0,30 EUR za minutu
- Koncová cena za příchozí hovory by byla maximálně 0,15 EUR za minutu
- Evropská komise také prohlásila, že náklady spojené s využíváním mobilních služeb v zahraničí by se snížily o 70% oproti v té době nastaveným cenám.

Hlavním smyslem a cílem návrhu nařízení Evropské komise bylo zajistit určitý právní základ, aby bylo dosaženo kýženého snížení cen za roamingové služby. Konkrétně se jednalo o postupné zrušení roamingových poplatků za příchozí hovory, srovnání cen v rámci navštívené země s cenami za domácí volání a vyrovnání ceny za volání do domovské země s cenami za volání z domovské země do zahraničí. K dosažení určitého konečného stavu v průběhu stanoveného období mělo dojít primárně skrze snížení maloobchodních (koncových) cen, které by případně bylo doprovázeno v druhé fázi snížením cen velkoobchodních. Veškerá opatření měla být směřována na snížení cen v rámci zemí EU, nikoliv tedy na ceny za roaming mimo země EU.

Nastupující německé předsednictví si nastavilo vyřešení regulace roamingových cen jako prioritní a zavázalo se učinit v této problematice patřičné kroky. Ty přišly hned počátkem roku 2007, kdy výbory Evropského parlamentu (ITRE a IMCO) podaly pozměňovací návrhy k původnímu návrhu Komise.

Pozměňovací návrhy se týkaly především⁵⁰:

- hranice cenových stropů,
- ponechání maloobchodní regulace,
- zavedení definice tzv. „eurotarifu“

⁵⁰ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Zpráva o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o roamingu ve veřejných mobilních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací*. 2007. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2007-0155+0+DOC+PDF+V0//CS&language=CS> (str. 31-34)

- povinností pro mobilní operátory upozornit na mobilním telefonu že přijímaný nebo vytočený hovor je roamingový
- závazku pro mobilní operátory, aby nepromítli snížení roamingových cen do cen za národní služby

O pozměňovacích návrzích bylo hlasováno 23. května 2007 na půdě Evropského parlamentu a finální návrh nařízení byl schválen Evropskou radou 7. června 2007. Legislativní schvalovací proces byl tedy ukončen a 29. června 2007 bylo zveřejněno nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES (dále jen nařízení č.717/2007) v Úředním věstníku EU. Den poté, 30. června 2007, nabylo nařízení č.717/2007 platnost pro všechny členské státy EU (pro země EHP až 22. prosince 2007) a byla zahájena první regulační fáze (viz dále).

2.6.1. První regulační fáze – Roaming I. (od 30. 8. 2007)

Přijetí nařízení č.717/2007 můžeme označit za revoluci v oblasti cen za roamingové služby na telekomunikačním trhu. Mezi hlavní důvody regulace, které jsou zmiňovány v člancích nařízení, patří skutečnost, že *„ačkoli někteří operátoři nedávno zavedli tarifní programy, které zákazníkům nabízejí příznivější podmínky a nižší ceny, stále existují důkazy, že mezi náklady a cenami není takový vztah, jaký by převládal na trzích s plně rozvinutou hospodářskou soutěží.“*⁵¹ Také z tohoto důvodu byla zavedena regulace jak velkoobchodních, tak maloobchodních cen. Mohlo by totiž dojít k tomu, že zavedení maximálních cen buď velkoobchodních, nebo maloobchodních, by nemuselo vést k řádnému fungování trhu pro roaming na území Společenství. Proto bylo rozhodnuto, že *„nejúčinnější a nejprůměrnější metodou regulace úrovně cen za uskutečňování a příjem roamingových volání v rámci Společenství je stanovení maximálních průměrných cen za minutu volání na velkoobchodní úrovni pro celé Společenství a omezení cen na*

⁵¹ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES. 2007. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0717&from=EN> (odst. 1)

*maloobchodní úrovni zavedením eurotarifu. Průměrné velkoobchodní ceny by měly platit pro jakoukoli dvojici operátorů v rámci Společenství.*⁵²

Jak je uvedeno výše, v článku č. 17 nařízení č. 717/2007 je poprvé použit pojem „eurotarif“. Eurotarif by měl představovat takový tarif, který musí každý mobilní operátor zařadit do své nabídky roamingových tarifů či zvýhodnění (nebo stávající tarif změnit) a začít nabízet všem svým zákazníkům (tarifním i majitelům předplacených karet) a to aktivní a transparentní formou. Nebylo stanoveno, že eurotarif musí být jediným nabízeným roamingovým tarifem v nabídce mobilních operátorů, mobilní operátoři samozřejmě mohli nabízet i další roamingová zvýhodnění, ale s maximálními cenami srovnatelnými, nebo nižšími než jaké stanovuje nařízení č. 717/2009 (bude uvedeno níže). Na druhou stranu byl eurotarif cenově nastaven tak, aby představoval přiměřenou marži pro mobilní operátory, aby jim ponechal prostor pro vzájemné odlišení svých nabízených služeb v rámci roamingových tarifů, a tudíž i zajištění konkurence na trhu.

Zde je důležité říci, jakým způsobem Evropská komise stanovila právě tuto maximální cenovou výši stropu. Cenové stropy byly stanoveny metodou benchmarkingu, tzn. odvozením cen, kterých reálně dosahují mobilní operátoři na národních trzích. Maximální velkoobchodní stropy tedy odpovídaly průměrným cenám na vnitrostátní úrovni členských států, které poskytly Evropské komisi národní regulační orgány. Obdobně maximální maloobchodní ceny byly stanoveny zase tak, aby došlo k výraznému snížení cen, ale na přijatelné úrovni pro mobilní operátory vzhledem k ziskové přirážce.

Eurotarif si mohli vybrat všichni roamingoví zákazníci daného operátora, a to jak noví, tak stávající bez rozdílu. Všichni zákazníci měli být do 30. 7. 2007 (do jednoho měsíce) informováni o novém roamingovém tarifu (eurotarifu) a mohli se po dobu 2 měsíců rozhodnout o změně na tento tarif. Změna byla poskytována zdarma, a to do jednoho pracovního dne. Stávajícím zákazníkům, kteří si dříve žádný tarif nevybrali, musel být přidělen právě tarif s podmínkami eurotarifu. Zákazníci, kteří využívali některou z neveřejných roamingových nabídek a zvýhodnění, měli být informováni o vzniku nového tarifu, ale příslušná volba na změnu zůstala na jejich rozhodnutí.

⁵² EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES. 2007. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0717&from=EN> (odst. 17)

Podle nařízení č. 717/2007 byly velkoobchodní a maloobchodní cenové stropy stanoveny tak, jak ukazuje Tabulka 1⁵³ a Tabulka 2⁵⁴.

Tabulka 1 Nařízení č. 717/2007 (ceny bez DPH)

Nařízení č. 717/2007	Od 30. 8. 2007 ⁵⁵	Od 30. 8. 2008 ⁵⁶	Od 30. 8. 2009 ⁵⁷
Velkoobchodní ceny za hovory	0,30 EUR/min (8,62 Kč/min)	0,28 EUR/min (6,64 Kč/min)	0,26 EUR/min (6,64 Kč/min)

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE, „Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES“, vlastní zpracování autorem

Tabulka 2 Nařízení č. 717/2007 (ceny bez DPH)

Nařízení č. 717/2007	Od 30. 8. 2007 ⁵⁸	Od 30. 8. 2008 ⁵⁹	Od 30. 8. 2009 ⁶⁰
Maloobchodní ceny za odchozí hovory	0,49 EUR/min (14,07 Kč/min)	0,46 EUR/min (10,91 Kč/min)	0,43 EUR/min (10,98 Kč/min)
Maloobchodní ceny za příchozí hovory	0,24 EUR/min (6,89 Kč/min)	0,22 EUR/min (5,22 Kč/min)	0,19 EUR/min (4,85 Kč/min)

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE, „Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES“, vlastní zpracování autorem

Všechny maximální ceny byly uvedeny v eurech a bez DPH, státy nepoužívající společnou měnu tedy musely převést tyto sazby do měn národních, a to podle referenčních směnných kurzů platných ke dni 30. 6. 2007, uveřejněných v Úředním věstníku EU a stanovených Evropskou centrální bankou. Pro snižování v dalších letech (2008, 2009) byla používána referenční hodnota směnných kurzů podle kurzu, který byl zveřejněn jeden měsíc před dnem, kdy se mají dané sazby začít používat. Referenční hodnota směnných

⁵³ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES. 2007. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0717&from=EN> (Čl. 3, odst. 1,2)

⁵⁴ Tamtéž (Čl. 4, odst. 1)

⁵⁵ Použitý kurz 28,718 Kč/€ (z Věstníku EU z 30. června 2007)

⁵⁶ Použitý kurz 23,724 Kč/€ (z Věstníku EU z 30. července 2008)

⁵⁷ Použitý kurz 25,540 Kč/€ (z Věstníku EU z 30. července 2009)

⁵⁸ Použitý kurz 28,718 Kč/€ (z Věstníku EU z 30. června 2007)

⁵⁹ Použitý kurz 23,724 Kč/€ (z Věstníku EU z 30. července 2008)

⁶⁰ Použitý kurz 25,540 Kč/€ (z Věstníku EU z 30. července 2009)

kurzů tedy byla určena podle kurzu uveřejněného v Úředním věstníku EU k 31. 7. 2008 a 31. 7. 2009.

Další povinností vyplývající z nařízení č. 717/2007 pro mobilní operátory týkající se zvýšení transparentnosti cen bylo zaslání bezplatné automatické textové zprávy zákazníkům, kteří právě překročili hranice domovské země a jejichž mobilní telefon se přihlásil do sítě zahraničního partnera. SMS zpráva měla zahrnovat informaci o cenách za veškeré služby v rámci roamingu v Kč s DPH (příchozí a odchozí hovory, SMS, mobilní data). Tyto informující textové zprávy měly být zavedeny nejpozději 3 měsíce od uvedení nařízení č. 717/2007 v platnost.

Dále se Evropská komise zavázala, že do konce roku 2008 předloží hodnotící zprávu o fungování tohoto nařízení z důvodu rozhodnutí o případném pokračování ve snižování cen za roamingové služby. Platnost nařízení č. 717/2007 byla stanovena do 30. 6. 2010 a o rozhodnutí jeho prodloužení mělo být dále rozhodnuto.

Z nařízení lze jasně vidět, že regulace se netýkala textových zpráv ani mobilních dat. Nicméně i z vyjádření komisařky Redingové bylo patrné, že těmito dalšími službami se bude Evropská komise zabývat ve zmiňované analýze a případná další regulace se může vztahovat i na tyto služby.⁶¹

Komise v příštích měsících spolu s národními regulačními orgány monitorovala dodržování podmínek stanovených nařízením a také monitorovala vývoj trhu, aby mohla případně navrhnout další pokračování v regulaci cen. To se také stalo a 23. září 2008 Evropská komise shrnula své názory a došla k závěru, že „by bylo vhodné, aby nařízení (ES) č. 717/2007 zůstalo v platnosti i po 30. červnu 2010“ a dále, že „působnost nařízení (ES) č. 717/2007 by měla být rozšířena na poskytování roamingových SMS a roamingových datových služeb ve Společenství.“⁶²

⁶¹ EVROPSKÁ KOMISE. *The EU Roaming Regulation – One Year On*. 2008. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-08-457_en.doc (str. 1-2)

⁶² EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby el.komunikací*. 2009. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0544&from=EN> (odst. 2 a 3)

Navrhovaný rámec s platností od 1. července 2009 se týkal především těchto bodů⁶³:

- snížení cen roamingových SMS až o 60%
- snížení cen za stažená mobilní data
- prodloužení regulace cen za roamingové volání
- zvýšení transparentnosti cen

Návrhem se zabývaly příslušné pracovní skupiny a na konci března roku 2009 téměř došlo ke shodě v tzv. telekomunikačním balíčku. Tento balíček obsahoval revizi regulačního rámce a dále návrh na vznik seskupení BEREC. Evropskému parlamentu byl návrh předložen hned v příštím měsíci a ten 22. dubna 2009 odhlasoval převážnou většinou přijetí návrhu o regulaci cen pro roamingové SMS, datové služby a prodloužení účinnosti regulace cen pro roamingové volání. A protože s návrhem souhlasila i Rada, dne 29. června 2009 bylo vyvěšeno v Úředním věstníku EU nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 ze dne 18. června 2009, kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství, a směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací (dále jen nařízení č. 544/2009). Datum uvedení v platnost tohoto nařízení můžeme označit za počátek druhé fáze regulace roamingových služeb.

2.6.2. Druhá regulační fáze – Roaming II. (od 1. 7. 2009)

Z přijetí nařízení č. 544/2009 neboli z prodloužení platnosti a pozměnění nařízení č. 717/2007, lze pozorovat, že Evropská komise došla k závěru, že regulace cen roamingu a zvýšení transparentnosti cen je nadále potřebné. Co víc, regulace by se měla vztahovat na další roamingové služby, a to textové zprávy SMS a mobilní datové služby. Evropská komise tvrdila:

„Pokud by regulační ochranná opatření týkající se roamingových hlasových služeb na velkoobchodní a maloobchodní úrovni uvnitř Společenství na základě nařízení (ES)

⁶³ EVROPSKÁ KOMISE. *Roaming: Komise usiluje o snížení cen textových zpráv a mobilních datových služeb v zahraničí*. 2008. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1386_cs.doc (str. 2)

č. 717/2007 pozbyla platnosti v červnu 2010, znamenalo by to vážné nebezpečí, že by zmiňovaný nedostatek konkurenčních tlaků na trhu s hlasovým roamingem a snaha mobilních operátorů maximalizovat své příjmy z roamingu způsobily návrat k maloobchodním a velkoobchodním cenám za roaming uvnitř Společenství, které přiměřeně neodrážejí náklady na poskytování této služby, čímž by byly ohroženy cíle nařízení (ES) č. 717/2007. Nařízení (ES) č. 717/2007 by proto mělo zůstat v platnosti i po 30. červnu 2010 po dobu dvou let, aby se zajistilo řádné fungování vnitřního trhu tím, že ve prospěch zákazníků bude nadále zaručeno, že jim nebude za uskutečnění nebo příjem regulovaného roamingového volání účtována přemrštěná cena ve srovnání s konkurenčními vnitrostátními cenami, a současně bude ponechána dostatečná doba na rozvinutí hospodářské soutěže.“⁶⁴

Podstatnou změnou, na které se toto nařízení vztahuje, je regulace cen textových SMS zpráv a mobilních dat. Evropská komise na základě dat od skupiny ERG (BEREC) dospěla k závěru, že regulace těchto služeb je také nutná pro fungování trhu s roamingovými službami.⁶⁵ Jako metodu cenové regulace stanovila opět maximální cenové stropy, resp. maximální finanční nebo objemový limit. U textových SMS zpráv se jednalo o cenové stropy jak na velkoobchodní, tak maloobchodní úrovni. Od 1. července 2009 tedy museli začít mobilní operátoři nabízet tzv. euro-SMS tarif, který měl být nabízen všem zákazníkům (kromě těch, kteří si dobrovolně již nevybrali jiný) s nastavenými regulovanými cenami (viz níže). Od 1. 7. 2010 byly navíc zrušeny ceny za příchozí roamingové SMS.

U mobilních dat byly cenové stropy stanoveny pouze na velkoobchodní úrovni. A to hlavně z důvodu, „že konkurenční tlaky existují, protože roamingoví zákazníci mají v zahraničí alternativní prostředky přístupu k datovým službám, např. veřejný bezdrátový přístup k internetu.“⁶⁶ Proto bylo rozhodnuto, že cenový strop se zatím bude týkat jen velkoobchodních cen, které si účtují mobilní operátoři mezi sebou. Stanovením finančních či objemových limitů se mělo předejít tzv. šoku z vyúčtování (Bill shock), se kterým se potýkali zákazníci při využívání mobilních datových služeb v zahraničí. Povinnost

⁶⁴ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby el.komunikací. 2009. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0544&from=EN> (odst. 7)

⁶⁵ Tamtéž (odst. 26)

⁶⁶ Tamtéž (odst. 38)

poskytovat jeden z těchto limitů měli mobilní operátoři od 1. března 2010. Finanční či objemový limit musel být stanoven na maximální úrovni 50 EUR (1 275,25 Kč bez DPH)⁶⁷ a mobilní operátor musel informovat zákazníka při překročení 80 % tohoto limitu a dále zakázat jeho překročení, pokud zákazník nesouhlasí s jeho překročením. Mobilní operátoři samozřejmě mohli stanovit další limity a zákazníci si mohli aktivně zvolit, jaký limit chtějí využívat, pokud tak neučinili, byl jim automaticky nastaven limit finanční ve výši 50 EUR.

Další podstatnou změnou je posunutí data platnosti z 30. srpna 2009 (poslední datum regulace v nařízení č. 717/2009) na 1. červenec 2009 a posléze v dalších dvou letech opět na první červencový den, a to především z důvodu využívání roamingových služeb právě v období prázdnin, kdy se počet zákazníků v zahraničí zvyšuje více než v jiných měsících. Podle nařízení č. 544/2009 byly velkoobchodní a maloobchodní cenové stropy stanoveny tak, jak ukazuje Tabulka 3⁶⁸ a Tabulka 4⁶⁹.

Tabulka 3 Nařízení č. 544/2009 (ceny bez DPH)

Nařízení č. 544/2009	Od 1. 7. 2009	Od 1. 7. 2010 ⁷⁰	Od 1. 7. 2011 ⁷¹
Velkoobchodní ceny za hovory⁷²	0,26 EUR/min (6,97 Kč/min) ⁷³	0,22 EUR/min (5,61 Kč/min)	0,18 EUR/min (4,42 Kč/min)
Velkoobchodní ceny za odchozí SMS	0,04 EUR/ks (1,06 Kč/ks) ⁷⁴	0,04 EUR/ks (1,02 Kč/ks)	0,04 EUR/ks (0,98 Kč/ks)
Velkoobchodní cena za mobilní data	1,00 EUR/MB (26,48 Kč/MB) ^{75, 76}	0,80 EUR/MB (20,40 Kč/MB)	0,50 EUR/MB (12,27 Kč/MB)

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE, „Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 ze dne 18. června 2009, kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích“, vlastní zpracování autorem

⁶⁷ Použitý kurz 25,505 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. června 2010)

⁶⁸ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby el.komunikací. 2009. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0544&from=EN> (čl. 1, odst. 4a)

⁶⁹ Tamtéž (čl. 1, odst. 5a)

⁷⁰ Použitý kurz 25,505 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. června 2010)

⁷¹ Použitý kurz 24,547 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. června 2011)

⁷² Účtování mobilních hovorů po prvních 30 sekundách po sekundě – tzv. „30+1“: Změna oproti nařízení č. 717/2007, kde způsob účtování jednotek nebyl stanoven

⁷³ Použitý kurz 26,83 Kč/€ (z Věstníku EU z 3. června 2009)

⁷⁴ Použitý kurz 26,478 Kč/€ (z Věstníku EU z 6. května 2009)

⁷⁵ MB- Megabyte – jednotka u datových přenosů

⁷⁶ Použitý kurz 26,478 Kč/€ (z Věstníku EU z 6. května 2009)

Tabulka 4 Nařízení č. 544/2009 (ceny bez DPH)

Nařízení č. 544/2009	Od 1. 7. 2009	Od 1. 7. 2010⁷⁷	Od 1. 7. 2011⁷⁸
Maloobchodní ceny za odchozí volání	0,43 EUR/min (11,54 Kč/min) ⁷⁹	0,39 EUR/min (9,95 Kč/min)	0,35 EUR/min (8,59 Kč/min)
Maloobchodní ceny za příchozí volání	0,19 EUR/min (5,10 Kč/min) ⁸⁰	0,15 EUR/min (3,83 Kč/min)	0,11 EUR/min (2,70 Kč/min)
Maloobchodní ceny za odchozí SMS	0,11 EUR/ks (2,91 Kč/ks) ⁸¹	0,11 EUR/ks (2,81 Kč/ks)	0,11 EUR/ks (2,70 Kč/ks)

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE, „Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 ze dne 18. června 2009, kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích“, vlastní zpracování autorem

Všechny ceny byly opět stanoveny v eurech a bez DPH, přičemž státy nepoužívající společnou měnu musely převést sazby do měn národních a to podle referenčních směnných kurzů platných ke dni 1. 6. 2009 (resp. 1. 6. 2010, 1. 6. 2011). Směnné kurzy byly uveřejněny v Úředním věstníku EU a stanoveny Evropskou centrální bankou. U stanovení cen za SMS se vycházelo z referenčního směnného kurzu platného ke dni 6. května 2009 uveřejněného v Úředním věstníku EU. U stanovení cen mobilních dat (vč. finančního limitu) se vycházelo z referenčního směnného kurzu platného také ke dni 6. května 2009 uveřejněného v Úředním věstníku EU v dalších letech snižování stejně jako u mobilních hovorů (tedy k 1. 6. 2010, 1. 6. 2011).⁸²

Platnost nařízení č. 544/2009 byla stanovena na 30. 6. 2012 a Evropská komise se opět zavázala, že do 30. 6. 2011 vypracuje zprávu Evropskému parlamentu a Radě o dosavadních výsledcích regulace a rozhodnutí o prodloužení jeho platnosti.

Začátkem února roku 2010 začala fungovat nová Evropská komise v čele s komisařkou Neelie Kroesovou. Tato komisařka má na starost plnění „Digitální agendy pro Evropu“, jejímž jedním z cílů je vyrovnaní cen národních a roamingových tarifů do roku 2015. Jelikož na vypracování hodnotící zprávy o roamingu měla nová Komise čas do

⁷⁷ Použitý kurz 25,505 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. června 2010)

⁷⁸ Použitý kurz 24,547 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. června 2011)

⁷⁹ Použitý kurz 26,83 Kč/€ (z Věstníku EU z 3. června 2009)

⁸⁰ Použitý kurz 26,83 Kč/€ (z Věstníku EU z 3. června 2009)

⁸¹ Použitý kurz 26,478 Kč/€ (z Věstníku EU z 6. května 2009)

⁸² EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby el.komunikací. 2009. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0544&from=EN> (čl. 1, odst. 4)

konce června roku 2011, v prosinci roku 2010 započala veřejnou konzultaci o fungování roamingu všech zúčastněných stran (spotřebitelů, mobilních operátorů, regulačních orgánů atd.). Komise konzultací sledovala názory na regulaci cen všech tržních činitelů, aby mohla přezkoumat platné nařízení č. 544/2009. Konzultace skončila začátkem února roku 2011 a byla základem pro návrh revize nařízení č. 717/2007. Evropská komise předložila Evropskému parlamentu a Radě 6. července 2011 hodnotící zprávu přezkoumávající výsledky regulačního nařízení č. 717/2007 a dospěla k závěru, že je nutné, aby byla platnost nařízení č. 717/2007 prodloužena i po datu 30. 6. 2012.⁸³

28. března 2012 předložila Evropská komise finální návrh nařízení pro pokračování regulace cen za roamingové služby a poprvé také přichází s revolučním návrhem. Evropská komise navrhla, aby od 1. 7. 2014 měli zákazníci možnost, pokud chtějí, uzavřít smlouvu o využívání roamingových služeb s jiným operátorem, než se kterým má domovský mobilní operátor uzavřenou roamingovou smlouvu. Mobilní operátoři by tak mohli využívat i sítě jiných mobilních operátorů a zvýšila by se tak konkurence na trhu (viz níže). Dále návrh Komise obsahuje tyto nejdůležitější body⁸⁴:

- Vytvoření maloobchodních cenových stropů pro roamingová mobilní data
- Pokračování v maloobchodních cenových stropech pro hlasové služby a textové SMS zprávy
- Pokračování ve službě zákazníkům ve formě limitů proti šoku z vyúčtování
- Pokračování ve velkoobchodních cenových stropech až do roku 2020

Návrh nařízení prošel příslušnými schvalovacími procedurami a dne 10. května 2012 ho schválil Evropský parlament. Dne 30. června 2012 bylo v Úředním věstníku zveřejněno nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii (dále jen nařízení č. 531/2012), které nahradilo nařízení č. 717/2007, kterému skončila platnost k 30. 6. 2012. Tímto byla započata třetí roamingová fáze, která zatím neskončila.

⁸³ EVROPSKÁ KOMISE. *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o hodnocení financí Unie založeném na dosažených výsledcích*. 2012. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/smart-regulation/evaluation/docs/2012_report_en.pdf (str. 6)

⁸⁴ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Council and European Parliament reach agreement on new roaming rules*. 2012. [online]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/trans/129286.pdf (str. 1-2)

2.6.3. Třetí regulační fáze – Roaming III. (od 1. 7. 2012)

Nařízení č. 531/2012 je zatím posledním právním aktem přijatým v oblasti regulace roamingových služeb. Protože toto nařízení obsahuje mnoho změn, je kompletním přepracováním obou předchozích nařízení. Cíl nařízení je ale zachován a snaží se o společný přístup v regulaci cen za mezinárodní roaming, a to dokonce tím způsobem, že by postupné snižování cen mělo vést k vyrovnaní cen za mezinárodní roaming a cen za vnitrostátní služby. To by také znamenalo vytvoření vnitřního trhu mobilních komunikací, protože zákazník by platil za mobilní služby jednotnou cenu stanovenou mobilním operátorem, ať už by se nacházel v jakékoliv zemi EU. Mezi hlavní novinky tohoto nařízení patří⁸⁵:

- Od 1. července 2012 zavedení tzv. datového „eurotarifu“, neboli stanovení maximálních cen za mobilní data na maloobchodní úrovni (cenový strop pro koncové ceny). Tento datový eurotarif tak rozšiřuje hlasový eurotarif zavedený nařízením č. 717/2007 a SMS eurotarif zavedený nařízením č. 544/2009.
- Stanovení pravidel, která od 1. ledna 2013 umožní velkoobchodní přístup k veřejným telekomunikačním sítím pro ostatní subjekty (např. virtuální operátory), které by chtěly nabízet roamingové služby v rámci sítě stávajících mobilních operátorů a od 1. července 2014 umožní oddělení prodeje roamingových mobilních služeb a služeb vnitrostátních

Datový eurotarif měl platit všechny zákazníky bez rozdílu, pokud si však zákazník dobrovolně nevybral jiné datové zvýhodnění. Zavedení datového eurotarifu znamenalo, že Evropská komise zavedla maloobchodní cenové stropy na všechny nejpoužívanější služby – mobilní volání, SMS, mobilní data.

Oddělení prodeje roamingových služeb a služeb vnitrostátních představuje velmi revoluční změnu, a proto je nutné ji řádně vysvětlit. Od 1. července 2014 může zákazník při svých cestách v zahraničí (v rámci EU) využít služeb tzv. alternativního poskytovatele

⁸⁵ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii*. 2012. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0531&from=EN> (Čl. 1, odst. 1-2)

roamingu (ARP⁸⁶), aniž by ho v tomto rozhodnutí jeho domácí operátor ovlivnil. Tím je myšleno, že zákazník dříve využíval sítě těch operátorů, se kterými měl jeho domácí operátor uzavřenou roamingovou smlouvu. Nyní se jedná o možnost využívat alternativního operátora, jemuž zákazník za využívané služby platí za ceny z jeho ceníku (dříve platil stále domácímu operátorovi, který dále platil za velkoobchodní ceny operátorovi v dané zemi). Momentálně existují 2 možnosti, jak služby alternativního poskytovatele roamingu využívat:

- Single IMSI⁸⁷ - Trvalé využívání všech roamingových služeb v rámci EU – jedná se o využívání hlasových služeb, SMS i mobilních dat u jednoho konkrétního alternativního poskytovatele roamingu ve všech zemích EU. Zákazník se v zahraničí (v rámci EU) automaticky přihlásí do sítě ARP se svou SIM kartou, po návratu do své domovské země se opět přihlásí do sítě domácího operátora.
- Jednorázové využití mobilních dat v jedné zemi EU (Local Data Breakout) – tato možnost zahrnuje pouze využívání mobilních dat podle cen vybraného alternativního poskytovatele roamingu (hlasové služby a SMS zůstávají skrze roamingové partnery stále podle cen domácího operátora). V tomto případě jde o využívání mobilních datových služeb v jedné konkrétní zemi EU (nikoliv ve všech). Existuje tedy možnost, že v každé zemi EU bude mít zákazník jednoho „datového roamingového operátora“.

Mimo zmiňované novinky byla prodloužena platnost cenových stropů a jejich hodnoty byly podle nařízení č. 531/2012 stanoveny tak, jak ukazuje Tabulka 5⁸⁸ a Tabulka 6⁸⁹.

⁸⁶ ARP - Alternative Roaming Provider

⁸⁷ IMSI - International Mobile Subscriber Identity

⁸⁸ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii*. 2012. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0531&from=EN> (čl. 9, odst. 1)

⁸⁹ Tamtéž (čl. 10, odst. 2)

Tabulka 5 Nařízení č. 531/2012 (Ceny bez DPH)

Nařízení č. 531/2012	Od 1. 7. 2012 ⁹⁰	Od 1. 7. 2013 ⁹¹	Od 1. 7. 2014 ⁹²
Velkoobchodní ceny za hovory⁹³	0,14 EUR/min (3,48 Kč/min)	0,10 EUR/min (2,58 Kč/min)	0,05 EUR/min (1,37 Kč/min)
Velkoobchodní ceny za odchozí SMS	0,03 EUR/ks (0,75 Kč/ks)	0,02 EUR/ks (0,52 Kč/ks)	0,02 EUR/ks (0,55 Kč/ks)
Velkoobchodní cena mobilní data	0,25 EUR/MB (6,22 Kč/MB)	0,15 EUR/MB (3,87 Kč/MB)	0,05 EUR/MB (1,37 Kč/MB)

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE, „Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii“, vlastní zpracování autorem

Tabulka 6 Nařízení č. 531/2012 (Ceny bez DPH)

Nařízení č. 531/2012	Od 1. 7. 2012 ⁹⁴	Od 1. 7. 2013 ⁹⁵	Od 1. 7. 2014 ⁹⁶
Maloobchodní ceny za odchozí volání.⁹⁷	0,29 EUR/min (7,20 Kč/min)	0,24 EUR/min (6,17 Kč/min)	0,19 EUR/min (5,21 Kč/min)
Maloobchodní ceny za příchozí volání	0,08 EUR/min (1,99 Kč/min)	0,07 EUR/min (1,80 Kč/min)	0,05 EUR/min (1,37 Kč/min)
Maloobchodní ceny za odchozí SMS	0,09 EUR/ks (2,23 Kč/ks)	0,08 EUR/ks (2,06 Kč/ks)	0,06 EUR/ks (1,64 Kč/ks)
Maloobchodní cena mobilní data	0,70 EUR/MB (17,38 Kč/MB)	0,45 EUR/MB (11,58 Kč/MB)	0,20 EUR/MB (5,48 Kč/MB)

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE, „Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii“, vlastní zpracování autorem

Zmíněné ceny jsou stále stanoveny v eurech bez DPH, pro převod na měnu národní byl u velkoobchodních cen důležitý referenční směnný kurz uveřejněný v Úředním věstníku EU k 1. 5. daného roku, u maloobchodních cen se využíval průměr referenčních

⁹⁰ Použitý kurz 24,867 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. května 2012)

⁹¹ Použitý kurz 25,799 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. května 2013)

⁹² Použitý kurz 27,454 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. května 2014)

⁹³ Tariface hovorů „30+1“

⁹⁴ Použitý průměrný kurz za dny 1. březen 2012, 3. duben 2012 a 1. květen 2012 - 24,827 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. března 2012, 3. dubna 2012, 1. května 2012)

⁹⁵ Použitý průměrný kurz za dny 1. březen 2013, 3. duben 2013 a 1. květen 2013 - 25,725 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. března 2013, 3. dubna 2013, 1. května 2013)

⁹⁶ Použitý průměrný kurz za dny 1. březen 2014, 1. duben 2014 a 1. květen 2014 - 27,413 Kč/€ (z Věstníku EU z 1. března 2014, 1. dubna 2014, 1. května 2014)

⁹⁷ Tariface odchozích hovorů „30+1“ a příchozích hovorů „1+1“

směnných kurzů zveřejněných dne 1. března, 1. dubna a 1. května daného roku. Platnost velkoobchodních cen za hovory, SMS a mobilní data je stanovena do 30. června 2022 a platnost maloobchodních cen za hlasový eurotarif, SMS eurotarif a datový eurotarif je stanovena do 30. června 2017. Do těchto termínů budou platit maximální ceny stanovené od 1. 7. 2014 s tím, že k 1. 7. každého roku počínaje 2015 je povinnost pro státy, nepoužívající společnou měnu, upravovat maximální hranici vyjádřenou v národní měně podle referenčního směnného kurzu uveřejněném v Úředním věstníku. Pro velkoobchodní ceny bude používán referenční směnný kurz zveřejněný ke dni 1. 5. daného roku, pro maloobchodní ceny bude používán průměr referenčních směnných kurzů zveřejněných dne 1. března, 1. dubna a 1. května daného roku.⁹⁸

Do 30. června 2016 se Evropská komise zavázala, že opět vypracuje hodnotící zprávu, aby posoudila splnění cílů stanovených nařízením a to, zda došlo k dotváření jednotného trhu telekomunikačních služeb. Evropská komise stejně jako v předcházejících nařízeních by v případě, že na základě výsledků zjistí, že nedošlo k patřičnému rozvinutí hospodářské soutěže a je potřeba dalších regulačních opatření, musela předložit Evropskému parlamentu a Radě návrh, který by měl platit od roku 2017.

Jakým způsobem reagovala společnost T-Mobile Czech republic a.s. na jednotlivé regulační fáze? Plnila společnost T-Mobile Czech republic, a.s. evropská regulační nařízení v termínech a podle stanovených podmínek? Jaké dopady měla regulace na finanční ukazatele společnosti a reagovala společnost T-Mobile Czech republic a.s. zdražením domácích cen? Nejen na tyto otázky bude odpovídat praktická část této diplomové práce.

⁹⁸ EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii*. 2012 [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0531&from=EN> (Čl. 1, odst. 7)

3. Dopady regulace na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s.

Praktická část práce bude mít za hlavní cíl posoudit dopady regulace na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s., a to jak na roamingové služby a jejich využívání, tak na finanční ukazatele společnosti. Protože je společnost T-Mobile součástí mezinárodního koncernu Deutsche Telekom, jedna z kapitol se také pokusí posoudit dopady na mezinárodní skupinu jako celek.

3.1. Trh mobilních komunikací v ČR

Historie mobilních komunikací v České republice se datuje ke 12. září 1991, kdy společnost Eurotel Praha s.r.o. spustila vůbec první mobilní síť v České republice, tzv. síť první generace⁹⁹. V roce 1996 vstoupila na trh společnost RadioMobil a.s. a doplnila tak na českém telekomunikačním trhu v té době jedinou působící společnost Eurotel Praha s.r.o. Společnost RadioMobil zahájila provoz své digitální sítě (2G) pod známým názvem Paegas, což byl předchůdce dnešní společnosti T-Mobile Czech Republic a.s. Svou síť společnost provozovala díky společnosti České Radiokomunikace¹⁰⁰, která byla vlastníkem vysílačů a umožnila propojení prvků mikrovlnné a optické sítě. Třetí a zatím poslední plnohodnotnou společností, která vstoupila na český telekomunikační trh, byla společnost Český mobil a.s. Pod názvem své sítě Oskar vstupuje na trh roku 2000 a začíná si budovat velmi dobré renomé, především u mladých lidí. V roce 2005 je společnost Český mobil a.s. koupena britským operátorem Vodafone Group a od té doby působí tato společnost na českém trhu pod názvem Vodafone.¹⁰¹

Dalším mobilním operátorem, který se rozhodl vstoupit na český telekomunikační trh, byla společnost MobilKom a.s., která provozovala své služby pod značkou U:fon. Od roku 2007 společnost poskytovala hlasové a datové služby nikoliv ve standardní GSM síti jako ostatní operátoři, ale pomocí jiné technologie, protože společnost MobilKom nevlastnila licenci na provozování standardní GSM sítě. Proto nebylo možné hovořit

⁹⁹ Analogová síť v pásmu 450 MHz, určená především pro volání

¹⁰⁰ Společnost České Radiokomunikace měla v té době majoritní podíl ve společnosti Radiomobil a.s. (51%)

¹⁰¹ VODAFONE.CZ. *Fakta a čísla* [online]. Dostupné z: <http://www.vodafone.cz/o-vodafone/o-spolecnosti/historie-a-fakta/fakta-a-cisla>

o klasickém operátorovi, ale o operátorovi alternativním. V roce 2012 se stává novým vlastníkem společnost Air Telecom, a.s., která pokračuje v poskytování služeb pod značkou U:fon. Od roku 2013 začíná nabízet i hlasové služby ve standardu GSM v síti jednoho ze tří hlavních operátorů na trhu. Datové služby jsou poskytovány prostřednictvím technologie CDMA2000 EVDO¹⁰², která nefunguje na klasických mobilních telefonech, ale na speciálních modemech, které se nejčastěji připojují k notebookům a umožňují datový přenos.¹⁰³

Český telekomunikační trh tedy obsahuje 3 klasické mobilní operátory (MNO¹⁰⁴) a to O2 Czech Republic, a.s., T-Mobile Czech Republic a.s., Vodafone Czech Republic, a.s., 1 alternativního operátora (Air Telecom, a.s.) a v poslední době množství populárních virtuálních operátorů. Mobilní virtuální operátor (MVNO¹⁰⁵) může poskytovat široké portfolio mobilních služeb, nicméně nemá přidělenou licenci pro využívání rádiového spektra a nemá tedy vybudovanou vlastní síť. Tyto služby poskytuje prostřednictvím sítě klasického mobilního operátora, se kterým uzavře obchodní smlouvu o přístupu k síťovým službám za velkoobchodní ceny. Maloobchodní ceny si již tvoří sám virtuální operátor dle své cenové politiky. Většina virtuálních operátorů se zaměřuje na běžné zákazníky, kterým se snaží nabízet služby za co nejnižší jednotkovou cenu, čímž se posiluje konkurence na celém trhu. Prvním virtuálním operátorem v České republice byla společnost BLESKmobil, která uzavřela smlouvu se společností O2 Czech Republic, a.s. a začala své služby nabízet od listopadu roku 2012. Dále pokračovaly společnosti Mobil.cz, Tesco Mobile, GoMobil, Centropol a další.

Dlouho diskutovaný příchod čtvrtého klasického mobilního operátora se nekonal, a to i přes očekávanou aukci kmitočtů, určených pro rozšíření sítě LTE¹⁰⁶ na území České republiky. Vydražené kmitočty si rozdělili stávající tři operátoři a slibované zvýšení konkurence příchodem nového hráče se odložilo na neurčito.

Co se týká poskytování roamingových služeb, fungování je zde stejné jako na národním trhu. Roamingové služby poskytují klasičtí tři operátoři a několik dalších virtuálních operátorů, kteří jsou s nimi smluvně domluveni na velkoobchodních cenách.

¹⁰² Technologie třetí generace, která je uzpůsobena pro datový přenos

¹⁰³ AIRTELECOM. *O společnosti* [online]. Dostupné z: <http://www.ufon.cz/cs/osobni/ufon/o-spolecnosti>

¹⁰⁴ MNO - Mobile Network Operator

¹⁰⁵ MVNO - Mobile Virtual Network Operator

¹⁰⁶ LTE - Long Term Evolution – technologie čtvrté generace, která je uzpůsobena pro rychlý datový přenos

Od 1. 8. 2007 nabízejí všichni operátoři svým zákazníkům roamingové tarify za regulované ceny, resp. musí nabízet alespoň jeden tzv. eurotarif, který je nastaven dle cenových stropů stanovených evropskými nařízeními. Na dodržování evropského nařízení dohlíží Český telekomunikační úřad a toto nařízení je platné pro všechny mobilní operátory na českém trhu, tedy i pro virtuální operátory.

3.2. Představení mobilní společnosti T-Mobile Czech Republic, a.s.

Jak bylo zmíněno, společnost RadioMobil a.s. vstoupila na trh roku 1996 a získala licenci na poskytování GSM služeb. Klíčovým rokem pro společnost a pro její budoucí vývoj je rok 2002, protože během něj došlo k výrazným změnám. Společnost RadioMobil změnila název sítě na T-Mobile a o rok později došlo i k přeměně obchodního názvu na T-Mobile Czech Republic a.s. Do společnosti vstupuje Deutsche Telekom AG (dále DTAG), která prostřednictvím společnosti CMobil B. V. ovládla podíl 60.77 %.¹⁰⁷

Společnost Deutsche Telekom AG¹⁰⁸ vznikla díky reformě německých poštovních služeb, která způsobila privatizaci třech poštovních divizí – Deutsche Bundespost Postbank (poštovní banka), Deutsche Bundespost Postdienst (poštovní služby) a Deutsche Bundespost Telekom (telekomunikační služby). Poslední z divizí Deutsche Bundespost Telekom se díky privatizaci přejmenovala na Deutsche Telekom AG a díky veřejnému úpisu akcií (IPO¹⁰⁹) byly upsány akcie v hodnotě přibližně 13 bilionů dolarů.¹¹⁰

Společnost Deutsche Telekom AG má 4 dceřiné společnosti, a to:

- T-Mobile – mobilní služby
- T-Home (bývalý T-Com) – pevná telefonní síť
- T-Systems – ICT řešení
- T-Online – internetové služby

¹⁰⁷ T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S.. *Výroční zpráva 2013. 2006-2013* [online]. Dostupné z: http://www.t-mobile.cz/dcpublish/Annual_report_2013_CZ.pdf (str. 56)

¹⁰⁸ AG - Aktiengesellschaft (německy akciová společnost)

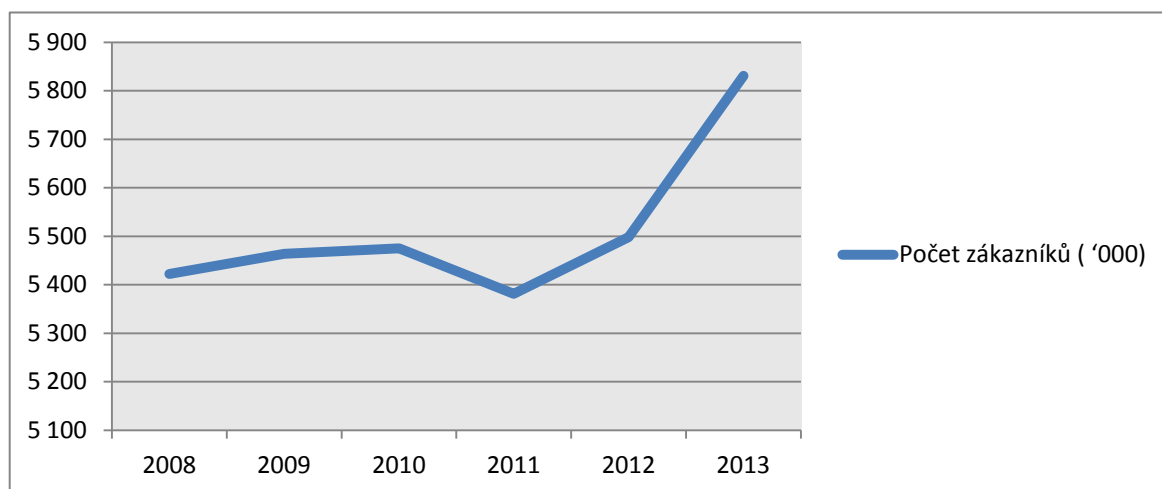
¹⁰⁹ Initial public offering – první veřejná nabídka akcií

¹¹⁰ BUSINESSWEEK.COM, „The biggest IPOs in the world,“ [Online]. Dostupný z: http://images.businessweek.com/ss/06/10/world_ipos/source/6.htm

Dle zaměření jednotlivých divizí je vidět, že skupina Deutsche Telekom AG nabízí široké portfolio služeb svým zákazníkům, a to v oblasti mobilní komunikace, pevných sítí, internetu, satelitní televize a ICT řešení pro firmy. V současné době využívá služby společnosti Deutsche Telekom AG více jak 140 milionů zákazníků, působí ve více jak 50 zemích světa a zaměstnává přes 230 000 lidí.¹¹¹

T-Mobile Czech Republic se tak stala českou pobočkou mezinárodní a celosvětové telekomunikační značky T-Mobile International, což ji umožnilo v průběhu dalších let investovat do moderních technologií a pokrytí sítí. Díky příslušnosti k silné globální skupině mají zákazníci k dispozici široké spektrum výhod i při svých cestách do zahraničí. Kromě speciálních roamingových balíčků se také společnost snažila o tzv. virtuální domácí prostředí (Virtual Home Environment), které umožňuje zákazníkům i při roamingu využívat všech služeb stejným způsobem, jako by byli v České republice.

Graf 1 Počet zákazníků T-Mobile Czech Republic, a.s. od roku 2008

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*, vlastní zpracování autorem

Generálním ředitelem T-Mobile Czech Republic je Milan Vašina, který působí ve své funkci od roku 2011. Stal se prvním Čechem, který vede tuzemského mobilního operátora poté, co většinové vlastnické podíly převzaly mezinárodní společnosti. Současná vlastnická struktura se skládá ze dvou společností. Většinový podíl (60.77%) vlastní společnost DTAG, která ovládá CMobil B. V. prostřednictvím společnosti T-Mobile Global Holding Nr. 2 GmbH. Minoritní podíl (39.23%) patří společnosti TMCZ Holdco II

¹¹¹ T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*. 2006-2014

(Lux) S.à.r.l. (dříve České Radiokomunikace). Podle dat z konce roku 2013 je společnost jedničkou na trhu v počtu zákazníků, který se pohybuje kolem 5,83 milionu (viz Graf 1).¹¹²

3.3. Interní regulační struktura

Organizační struktura společnosti je tvořena šesti úseky – úsekem generálního ředitele, úsekem segmentu rezidentních zákazníků, úsekem segmentu firemních zákazníků, technologickým úsekem, finanční úsekem a úsekem lidských zdrojů. Oddělení regulace spadá pod úsek generální ředitele a fungovalo ve společnosti T-Mobile Czech Republic a.s. již před zavedením regulace roamingových služeb. Obecně lze říci, že oddělení regulace zajišťuje, aby společnost T-Mobile Czech Republic a.s. působila na trhu elektronických komunikací v souladu s platnou regulací, a aby dopad případných zásahů regulačních orgánů (zejména Českého telekomunikačního úřadu, Úřadu na ochranu osobních údajů a Úřadu na ochranu hospodářské soutěže) do činnosti společnosti byl co nejpříznivější a aby těmito orgány byla společnost vnímána jako důvěryhodný partner. Zároveň oddělení v rámci možností aktivně působí na utváření regulačního prostředí v České republice tak, aby bylo výhodné pro dosahování stanovených cílů společnosti, což má na starosti ekonomický úsek. Ten má také na starosti analýzy relevantních trhů a s tím související nápravná opatření a cenová rozhodnutí; vypracování oddělené evidence nákladů a výnosů; výkaznictví vůči ČTÚ, MPO¹¹³ a evropským orgánům nebo zastupování společnosti v jednáních asociací (APMS, ICTU¹¹⁴, ČAEK¹¹⁵). Oddělení regulace se tak s ohledem na rozsah svých činností účastní prakticky veškerých projektů probíhajících ve společnosti, například v oblasti výstavby sítí, velkoobchodní spolupráce a dále pak také projektů citlivých z hlediska ochrany hospodářské soutěže a zpracování osobních údajů.

Významná část spolupráce se týká zejména oddělení velkoobchodu, kdy v mezioperátorských vztazích oddělení regulace zastupuje společnost v řízeních vedených před příslušnými orgány (správními, soudními) a v řešení mezioperátorských sporů. Dále pak oddělení regulace řídí veškeré záležitosti týkající se správy příslušných částí radiového spektra pro účely podnikání společnosti a správy čísel. V této oblasti pak zastupuje společnost při jednáních ve zmiňovaných asociacích.

¹¹² T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*. 2006-2014

¹¹³ MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

¹¹⁴ ICTU - Sdružení pro informační technologie a telekomunikace

¹¹⁵ ČAEK - Česká asociace elektronických komunikací

Velmi důležitou součástí práce oddělení regulace je také oblast ochrany osobních údajů a ochrany soukromí a to jak zaměstnanců společnosti, tak i jejích zákazníků. S ohledem na množství osobních údajů, jimiž společnost disponuje, je na plnění regulačních požadavků v této oblasti kladen mimořádný důraz. V neposlední řadě je oddělení regulace rovněž také zodpovědné za důsledné respektování požadavků platné soutěžně-právní regulace, kdy jsou s ohledem na fungování společnosti na trhu telekomunikačních služeb kladeny vysoké nároky.

3.4. Vývoj před roamingovými nařízeními

Dostupné informace o cenách a jednotlivých akcích budou popisovány od roku 2006, kdy společnost T-Mobile přišla se zpřehledněním a zjednodušením roamingových tarifů, a to jak pro tarifní zákazníky (postpaid), tak i majitele předplacených Twist karet (prepaid). Pro zjednodušení situace zde nebudou popisovány neveřejné či jiné speciální nabídky pro konkrétní zákazníky. Následující podkapitoly popíší, jakým způsobem reagovala společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. na počáteční myšlenky o regulaci roamingových služeb.

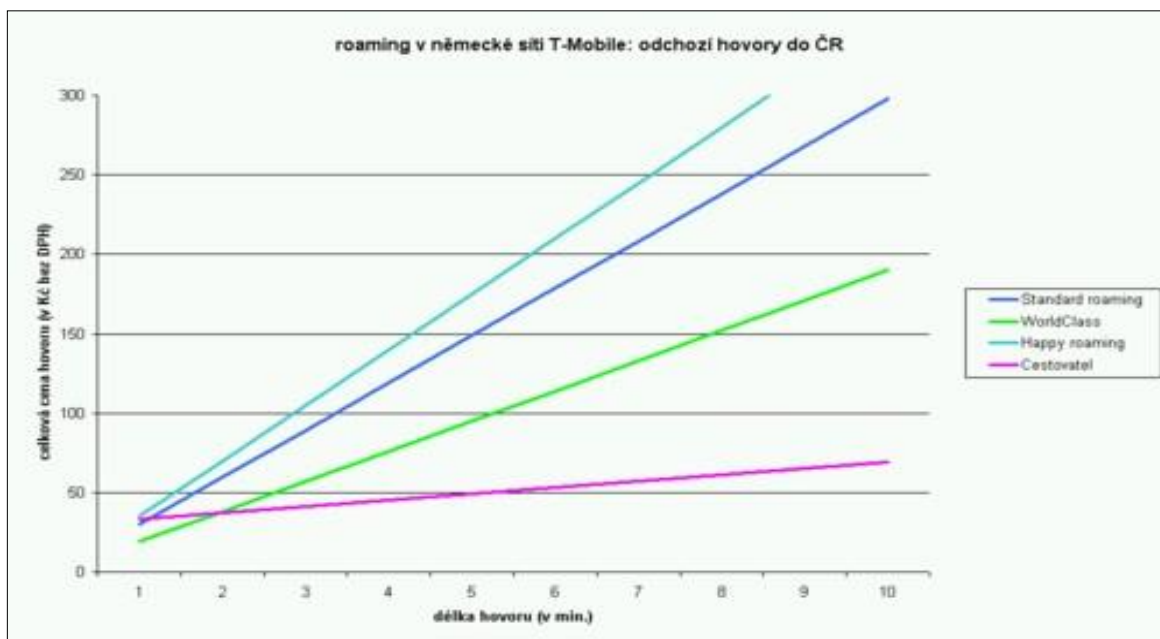
Tarifní zákazníci

Od 1. dubna 2006 připravila společnost T-Mobile pro své tarifní zákazníky nové uspořádání roamingových tarifů a roamingových zvýhodnění. Stávající Standard roaming (viz Obrázek 8 a tmavě modrá křivka), v rámci kterého se ceny za volání ze zahraničí lišily podle zvoleného operátora v dané zemi, destinace či denní doby hovoru, byl na konci března 2006 ukončen a nahrazen tzv. zónálním roamingem. Zákazníci, kteří v té době využívali Standard roaming, byli 1. dubna 2006 automaticky převedeni na tarif **Happy roaming**, který se stal základním tarifem pro každého zákazníka a představoval kromě jednoduchého účtování roamingových služeb podle zón také možnost aktivovat si roamingové zvýhodnění **Cestovatel** (fialová křivka) nebo **WorldClass** (zelená křivka), která pro uživatele Standard roamingu nebyla dostupná.

Největší výhodou nového uspořádání Happy roaming bylo, že tarifním zákazníkům T-Mobile ubyly těžkosti s hledáním ceníků operátorů, kteří nabízejí nejlevnější ceny za roaming v konkrétní zemi. Tyto složitosti představoval původní Standard Roaming, u kterého záleželo i na aktuálním kurzu koruny nebo na denní době, ve které byl hovor

uskutečněn. Tarif Happy roaming rozdělil svět do čtyř zón a ke každé zóně byly přiřazeny pevně dané ceny.

Obrázek 8 Roaming v německé síti T-Mobile (zóna 2): odchozí hovory do ČR v roce 2006

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. Interní zdroje společnosti

Lze také pozorovat, že zavedením Happy Roamingu (světle modrá křivka) došlo paradoxně ke zdražení hovorného oproti původnímu Standard roamingu (tmavě modrá křivka). Jen v případě aktivace zvýhodnění Cestovatel se hovorné vyplatilo a to pouze při delších hovorech. Háček byl ale v tom, že společnost zvýhodnění Cestovatel svým zákazníkům neaktivovala automaticky, ale zákazník si o něj musel požádat sám. Taková aktivace přišla zákazníka na 34,51 Kč vč. DPH a znamenala tak dodatečný náklad pouze na zaktivování určitého zvýhodnění pro získání levnější roamingové služby.

Tabulka 7 Ceník Happy roamingu

Zóna	Země	Cena v Kč bez DPH/s DPH				
		Odchozí hovory	Příchozí hovory	SMS	MMS	Mobilní data (1 kb)
1	Slovensko	25,00/29,75	12,00/14,28	7,00/8,13	18,00/21,42	0,18/0,21
2	Evropa (kromě Ruska a Ukrajiny)	35,00/41,65	20,00/23,80	8,00/9,52	25,00/29,75	0,24/0,28
3	Rusko, Ukrajina, Afrika, Asie, Austrálie a Oceánie, Severní Amerika	50,00/59,50	40,00/47,60	9,00/10,71	35,00/41,65	0,34/0,40
4	Jižní, Střední Amerika, vč. Karibiku	90,00/107,10	60,00/71,40	13,00/15,47	35,00/41,65	0,34/0,40

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*, vlastní zpracování autorem

Zvýhodnění Cestovatel společnost T-Mobile nabízela zatím v devíti zemích, kterými byly Německo, Rakousko, Slovensko, Velká Británie, Maďarsko, Nizozemí, Polsko, Chorvatsko a Spojené státy americké. Právě v těchto státech zákazníci používali mobil na cestách nejčastěji (cca 70 % roamingových hovorů). V sítích T-Mobile na celém světě mohli tedy čeští zákazníci volat domů za ceny uvedené v Tabulce 8. Příchozí hovory o libovolné délce byly za cenu sestavovacího poplatku 29 Kč bez DPH (34,51 Kč s DPH). Ceny volání mimo síť T-Mobile a ceny za ostatní služby se řídily cenami základního Happy roamingu, ke kterému mohlo být zvýhodnění Cestovatel aktivováno.

Tabulka 8 Zvýhodnění Cestovatel, přehled cen v Kč¹¹⁶

Zvýhodnění Cestovatel	Bez DPH	S DPH celkem
	cena volání/min + sestavovací poplatek	
Odchozí hovory	4,00/min + 29,00	4,76/min + 34,51
Příchozí hovory	0,00/min + 29,00	0,00/min. + 34,51
Aktivace	29,00	34,51
Měsíční poplatek	0,00	0,00

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*, vlastní zpracování autorem

¹¹⁶ Po první minutě je hovor účtován po sekundách

Obrázek 8 například ukazuje příklad, že desetiminutový hovor (ružová křivka) se zvýhodněním Cestovatel do České republiky stál 69 Kč (82,11 vč. DPH). To při volání ze sítě T-Mobile Německo představovalo v té době úsporu minimálně 81 %, protože za stejně dlouhý hovor by volající bez zvýhodnění Cestovatel zaplatil téměř sedminásobnou sumu.

Ještě větší úsporu – 87 % – zaznamenali zákazníci volající ze sítě T-Mobile USA. Běžně totiž minuta hovoru ze Spojených států stála 50 a více korun, takže obdobný hovor stál nejméně 500 Kč. Se zvýhodněním Cestovatel zaplatil zákazník již zmiňovaných 69 korun (82,11 vč. DPH).

Jak bylo zmíněno, k Happy roamingu si zákazníci mohli aktivovat také zvýhodnění WorldClass. Zvýhodnění WorldClass umožňovalo telefonovat ze zahraničí do České republiky za jednotnou sazbu 19 Kč/min bez DPH (22,61 Kč s DPH). V každé zemi patřící do WorldClass (celkem 25) byla jedna partnerská síť, ve které volající platil tuto zvýhodněnou cenu. Podmínkou pro využívání zvýhodnění WorldClass bylo, že toto zvýhodnění nebylo možné kombinovat se zvýhodněním Cestovatel. Od 1. 4. 2006 došlo také k rozšíření počtu zemí, v nichž mohl zákazník využít zvýhodnění WorldClass – nově byly přidány Slovensko a Chorvatsko.

Tabulka 9 Ceník WorldClass

Roamingové síť	WorldClass tarif – cena za minutu v Kč bez/s DPH
WorldClass partnerské síť	19,00/22,61
Ostatní síť	40,00/47,60

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*, vlastní zpracování autorem

S rostoucí tendencí využívání mobilních dat v domácí síti také rostlo využití mobilních dat v zahraničí. Společnost zákazníkům nabízela také datová zvýhodnění, která byla rozdělena podle časového úseku pro využití. Datová zvýhodnění Internet v zahraničí na den představovalo pro zákazníka částku 240 Kč vč. DPH a datový limit 20 MB pro využití zóně 1 a 2 po dobu 24 hod od objednání nebo po vyčerpání datového limitu. Internet v zahraničí na týden představoval částku 540 Kč vč. DPH a datový limit 50 MB pro využití internetu v zóně 1 a 2 po dobu 7 dnů od objednání nebo po vyčerpání datového limitu. Využití internetu v dalších zónách bylo zpoplatněno dle ceníku Happy roamingu.

Předplacené karty Twist

Na začátku prázdnin roku 2006 přišla společnost T-Mobile se snížením cen za roamingové služby také pro majitele předplacených karet. Ceník se navíc zjednodušil podle vzoru Happy roamingu pro tarifní zákazníky. Stejně jako pro tarifní zákazníky byl celý svět rozdělen do čtyř geografických oblastí (viz Tabulka 10). Twist zákazníci ale nemohli využít zvýhodnění Cestovatel nebo WorldClass, nicméně například minuta hovoru z Německa stála od 1. července 2006 35 Kč včetně DPH (+ jednorázový sestavovací poplatek 17 Kč včetně DPH), a to znamenalo zlevnění o více než 20 procent. V případě vzdálenějších destinací klesala minutová cena volání i o více než 40 procent. I za příchozí hovory v zahraničí zaplatili Twist zákazníci méně. Například minuta příchozího hovoru v Chorvatsku stála od 1. července 2006 24 Kč s DPH, což bylo o více než třetinu méně než dříve.

Tabulka 10 Roaming pro Twist zákazníky od 1. 7. 2006, přehled cen v Kč s DPH

Oblast	Země	Odchozí hovor do ČR ¹¹⁷	Příchozí hovor	SMS	MMS
Zóna 1	Slovensko	25	14	8,50	21,00
Zóna 2	Evropa (kromě Ruska a Ukrajiny)	35	24	11,00	29,50
Zóna 3	Ostatní země	50	48	16,00	41,50
Zóna 4	Jižní Amerika a Karibik	90	70	20,00	41,50

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*, vlastní zpracování autorem

Sjednacení cen pro tarifní zákazníky a majitele předplacených karet Twist

Na konci roku 2006 přišla společnost T-Mobile s úpravou cen roamingu a především se sjednocením cen pro tarifní zákazníky a majitele předplacených karet Twist. Zákazníci tak za minutu ze Slovenska zaplatili téměř o 25 procent méně, minuta z Evropy zlevnila téměř o 20 procent. Méně stály i příchozí hovory. Stejně tak od 1. prosince začali i majitelé předplacených karet Twist využívat roaming za stejné ceny jako tarifní zákazníci. Došlo tedy k situaci, že všichni zákazníci využívali roamingových

¹¹⁷ K odchozím hovorům byl účtován jednorázový sestavovací poplatek ve výši 17 Kč

služeb za stejné ceny. Twist zákazníkům navíc odpadnul také další náklad a to jednorázový sestavovací poplatek při uskutečnění hovoru ve výši 17 Kč vč. DPH. Platili tedy jen za minutovou sazbu určenou podle jednotného ceníku. Snížení cen se týkalo také ostatních služeb, včetně SMS, MMS a mobilních dat.

Společnost T-Mobile také v rámci cenových změn zavedla úpravu v účtování hovorů ze zahraničí. Od této doby byly roamingové hovory účtovány metodou 60+60, tj. po sekundách.

Tabulka 11 Happy roaming od 1. 12. 2006 – tarifní i Twist zákazníci (ceny uvedeny v Kč bez/s DPH)

Zóna	Země	Odchozí hovory	Příchozí hovory	SMS	MMS	Internet (1 kB)	WAP (1 kB)
1	Slovensko	19,00/22,61	9,00/10,71	7,00/8,33	10,00/11,90	0,18/0,21	1,00/1,19
2	Evropa, včetně Tunisu a Ukrajiny, kromě Ruska	29,00/34,51	15,00/17,85	8,00/9,52	14,00/16,66	0,24/0,25	1,40/1,66
3	Ostatní země neuvedené v zónách 1, 2 a 4	45,00/53,55	35,00/41,65	9,00/10,71	18,00/21,42	0,34/0,40	2,30/2,73
4	Jižní a Střední Amerika, včetně Karibské oblasti	80,00/95,20	55,00/65,45	13,00/15,47	18,00/21,42	0,34/0,40	2,30/2,73

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. Interní zdroje společnosti

Pokles cen se projevil i ve vybraných roamingových zvýhodněních. Nejvýhodnější nabídkou v roamingových zvýhodněních od T-Mobile nadále zůstalo zvýhodnění Cestovatel (viz Tabulka 12), díky němuž zákazníci mohli v sítích T-Mobile v zahraničí volat za 4 Kč za minutu (4,76 vč. DPH). Omezení však zůstalo v tom, že všechna tarifní roamingová zvýhodnění - WorldClass, Cestovatel a nově balíček Evropa- byla dostupná jen pro tarifní zákazníky.

Tabulka 12 Roamingové zvýhodnění Cestovatel od 1. 12. 2006¹¹⁸

		Cena za minutu volání + sestavovací poplatek	
		Cena bez DPH	Cena včetně DPH
Odchozí hovory		4,00 Kč / min. + 29,00 Kč	4,76 Kč / min. + 34,51 Kč
Příchozí hovory		0,00 Kč / min. + 29,00 Kč	0,00 Kč / min. + 34,51 Kč
SMS		5,00 Kč	5,95 Kč
GPRS	internet	0,10 Kč / kB	0,12 Kč / kB
	WAP	0,60 Kč / kB	0,71 Kč / kB
Aktivace		0,00 Kč	0,00 Kč
Měsíční poplatek		0,00 Kč	0,00 Kč

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. Interní zdroje společnosti

¹¹⁸ GPRS WAP - Účtovací jednotka je 100 kB

Zvýhodnění Cestovatel, bylo navíc možné od listopadu roku 2006 využít v dalších zemích, kde začal operátor T-Mobile působit, tedy Černé Hoře a Makedonii.

Tabulka 13 Roamingové zvýhodnění WorldClass od 1. 12. 2006

WorldClass	Současná cena (bez/s DPH)	Cena od 1.12.2006 (bez/s DPH)
Operátor WorldClass	19,00/22,61	17,00/20,23
Operátor mimo WorldClass	40,00/47,60	35,00/41,65

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*

Kdo chtěl ušetřit za volání v rámci starého kontinentu, mohl si nově zvolit balíček Evropa (viz Tabulka 14). Za 375 Kč bez DPH (446,25 Kč s DPH) získal 15 volných minut na příchozí a odchozí hovory v rámci navštívené země a do České republiky. Minuta volání tak přišla na 25 Kč bez DPH (29,75 Kč s DPH). Balíček bylo možné využívat ve všech evropských zemích, vyjma Ruska a Ukrajiny.

Tabulka 14 Roamingové zvýhodnění Balíček Evropa od 1. 12. 2006¹¹⁹

Evropa	Současná cena (bez/s DPH)	Cena od 1.12.2006 (bez/s DPH)
Cena balíčku	375,00/446,25	315,00/374,85
Volné minuty	15	15
Cena volné minuty	25,00/29,75	21,00/25,00
Platí pro	Zóna 1 a 2	Zóna 1 a 2
Platnost balíčku	2 měsíce	2 měsíce

Zdroj: T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*

Výsledky těchto novinek na sebe nenechaly dlouho čekat. K 31. 5. 2007 (za půl roku) se například pro novou nabídku Cestovatel rozhodlo 23 000 zákazníků, z čehož necelých 70 % tvořili zákazníci firemní. Díky minutovým sazbám, které byly obdobné domácím cenám, výrazně stoupla délka hovorů. Zejména se prodloužily hovory příchozí, což bylo pochopitelné, protože zákazník zaplatil jednorázově 29 Kč (34,51 vč. DPH) za hovor dlouhý třeba 30 minut. Průměrná délka příchozích hovorů, pokud zákazník využíval Cestovatele, vzrostla o úctyhodných 262 % procent. Uživatelé zvýhodnění se nebáli

¹¹⁹ Účtování hovoru 60+60

v cizině ani sami telefonovat – doba trvání odchozích hovorů se prodloužila téměř o 110 %.¹²⁰

U firemních zákazníků se délka příchozího hovoru v T-Mobile síti prodloužila téměř na čtyřnásobek (365 %). Také odchozí hovory se v T-Mobile sítích výrazně prodloužily - v průměru přibližně o 50 %.

Co se týče výsledků v oblasti SMS a mobilních dat, nárůst byl zaznamenán především u odchozích SMS, mobilní data v roce 2007 ještě nebyla tolik využívána, a to především z důvodu využívání starších typů mobilních telefonů a zařízení.

3.4.1. Shrnutí předregulačního období

V tomto okamžiku je nutné udělat určité shrnutí, jaké kroky společnost podnikala v době, kdy na evropské půdě probíhaly fáze konzultací o případném návrhu prvního regulačního rámce. Je možné pozorovat, že společnost T-Mobile Czech Republic na evropské dění reagovala a chtěla být o krok napřed při případném snižování cen. Proto pro všechny své zákazníky připravila jednak snížení cen a jednak zpřehlednění svých tarifů. Z těchto kroků je možné vytušit, že společnost i na základě podnětů ze skupiny Deutsche Telekom AG poznala, že evropské orgány nepřesvědčí svými argumenty a že k určité regulaci dojde. Zatím nebylo jasné, jak přesně regulace bude vypadat, nicméně bylo víceméně jasné, že se bude týkat snižování cen, a to buď na velkoobchodní či maloobchodní úrovni, nebo se bude týkat obou dvou úrovní najednou.

Na základě kroků společnosti v prvních fázích konzultací Evropské komise lze také tvrdit, že varování evropské komisařky Redingové a prvotní kroky (spuštění webových stránek, veřejná diskuse), měly již určité faktické dopady na společnost. Veřejné pranýřování mobilních operátorů o jejich nadsazených cenách jistě také společnosti nepřidalo, a tak se snažila „dobrovolně“ ceny snížit. Z výše uvedených dat je možné vidět, že snížení cen pro tarifní zákazníky i majitele předplacených karet Twist bylo v průměru o 20-30 %, přičemž záleželo na výběru konkrétního tarifu nebo zvýhodnění, které nabízely ceny odvislé od toho, zdá zákazník spíše uskutečňuje kratší hovory či naopak delší hovory. U některých zvýhodnění (Cestovatel) bylo při delším hovoru samozřejmě zlevnění hovoru vyšší (40–60 %). Dále je také možné tvrdit, že zlevnění hovorů přispělo k většímu

¹²⁰ Údaje pro tarifní zákazníky – fyzické osoby nepodnikající

poptávanému množství roamingových služeb, protože zejména u uskutečněných nebo příchozích hovorů došlo k prodloužení doby hovoru. To znamená, že poptávka byla elastická a snížení cen v desítkách procent znamenalo zvýšení poptávaného množství ve stovkách procent.

Co se týká finančních ukazatelů v předregulačním období, tržby společnosti i zisk před zdaněním rostly o několik procent ročně. Stejně jako rostly celkové tržby a celkový zisk společnosti, stejně tomu bylo i u tržeb a zisku z roamingových služeb (hovorů, SMS a mobilních dat). I přes snižování cen se společnosti dařilo tyto tržby zvyšovat a udržovat si na službách v zahraničí více jak 6% podíl na celkových tržbách společnosti. Společnosti se dařilo i zvyšovat počet zákazníků, což znamenalo zvýšení tržního podílu. Celkově tedy společnost vykazovala před zavedením regulace roamingových služeb slušné výsledky.

3.5. Dopady evropských roamingových nařízení

Následující kapitoly jsou neveřejné a obsahují citlivá data podléhající utajení.

4. Vyhodnocení dopadů a diskuse argumentů

Evropská regulace roamingových služeb byla oficiálně zahájena 30. srpna 2007. Společnost T-Mobile Czech Republic se ale na možnou regulaci cen připravovala několik měsíců dopředu a nebyl to pro ni krok do neznáma. Regulace roamingových služeb spočívala ve stanovení maximálních cenových stropů, které se každoročně (na začátku července) měnily a snižovaly. Cenové stropy byly určeny jak pro velkoobchodní tak maloobchodní úroveň, protože se Evropská komise domnívala, že pokud by maximální ceny byly uvaleny pouze na jednu úroveň, nedocházelo by k potřebnému efektu a tlaku na snížení cen.

První fáze Roaming I. byla zaměřena na ceny odchozích hovorů a zvýšení transparentnosti roamingových služeb jako celku. Společnost T-Mobile Czech Republic a.s. zahrnuje do svých roamingových tarifů také tarif splňující podmínky pro eurotarif dle nařízení č. 717/2007. Roamingové zvýhodnění EU bylo automaticky nastaveno všem tarifním i Twist zákazníkům a mohli tedy využívat nižší ceny zatím pouze jen za hovory. O dva roky později byly nařízením č. 544/2009 zavedeny maximální cenové stropy i pro textové SMS a mobilní data s tím rozdílem, že ceny za SMS byly určeny jak pro velkoobchodní tak maloobchodní úroveň, kdežto u mobilních dat bylo zavedeno snížení na velkoobchodní úrovni. Evropská komise a její poradní orgány a výbory se totiž domnívali, že v případě mobilních dat existuje určitá konkurence na maloobchodní úrovni z důvodu možnosti využití internetu prostřednictvím wi-fi sítí nebo hotspotů v zahraničí. Tři roky fungování nařízení ale tuto domněnku nepotvrdily a nařízením č. 531/2012 se zavedl maloobchodní cenový strop i pro mobilní data. Od 1. 7. 2012 tedy platí velkoobchodní i maloobchodní cenová regulace na roamingové hovory, textové SMS zprávy a mobilní data.

Zavedením tarifu Roamingové zvýhodnění EU rozšířila společnost T-Mobile svou dosavadní nabídku, kterou byl tarif Happy roaming, který navíc umožňoval využít zvýhodnění Cestovatel, WorldClass nebo Balíček Evropa. Podle dostupných dat společnost T-Mobile plnila všechny povinnosti dané evropskými nařízení o roamingu. Cenové stropy u Roamingového zvýhodnění dodržovala s přepočtením na české koruny k určenému dni dle stanoveného směnného kurzu téměř na haléř, a tudíž jí nevznikaly žádné dodatečné problémy u Českého telekomunikačního úřadu, případně Evropské komise. Během

regulačního období samozřejmě ponechala kontinuálně nabídku tarifu Happy roaming pro všechny zákazníky (tarifní i Twist), od 13. 5. 2013 ale došlo ke zrušení nabízení těchto tarifů a zvýhodnění a společnost sjednotila všechny své tarify do tarifu T-Mobile Roaming. T-Mobile Roaming nabídnul zúžení roamingových zón na 3 a v rámci první roamingové zóny (EU + Norsko, Island, Lichtenštejnsko, Chorvatsko) využívali všichni zákazníci služby za ceny danými evropským nařízením.

Od 30. srpna 2007 došlo téměř u všech roamingových služeb, kterých se týkala evropská nařízení, k poklesu ceny o více jak 50 %. U odchozích hovorů docházelo jak na velkoobchodní tak na maloobchodní úrovni k ročnímu poklesu o cca 0,04 EUR, tedy přibližně o 1 Kč. Snižování o danou částku mělo pravidelný rytmus a nedocházelo zde k velkým cenovým skokům. Podobný vývoj měly i ceny za příchozí hovory v roamingu. Jinak tomu bylo u textových SMS zpráv, kdy nejprve nebylo nastaveno každoroční snižování cen, k němuž došlo až od 1. 7. 2012. K největšímu poklesu cen jak na velkoobchodní tak maloobchodní úrovni došlo u mobilních dat, které momentálně sehrávají celosvětově důležitou roli. Na velkoobchodní úrovni došlo dokonce k snížení cen o 95%, což znamenalo velký zásah pro mobilní operátory.

Jestliže bylo konstatováno, že k nejvýraznější cenové změně došlo u mobilních dat, stejně tomu tak je i u spotřeby roamingových služeb. Mobilní data můžeme označit za nejvíce rostoucí službu v měřítku využívání, a to nejen v rámci domovské sítě, ale také v roamingu. Zákazníci, možná i díky tomu, že jsou zvyklí využívat mobilního připojení k internetu kdekoli v České republice, začali stejně tak využívat mobilní data v zahraničí. V případě odchozích hovorů a textových SMS zpráv se jednalo o každoroční růst v desítkách procent, u mobilních dat rostlo využívání každoročně ve stovkách procent. Podle zjištěných informací se tak dá tvrdit, že snížení cen mělo za následek zvýšení využívání služeb v zahraničí a zvýšení transparentnosti služby se projevilo především v úbytku počtu šoků z vyúčtování a také snížení počtu zákazníků, kteří při svém pobytu nikdy nevyužili svůj mobilní telefon pro roamingovou službu.

Jednoznačný dopad na společnost T-Mobile Czech Republic a.s. ukázaly především finanční výsledky společnosti. I přes nárůst užívání roamingových služeb klesaly společnosti od roku 2007 tržby z těchto služeb. Roamingové služby zauímají v rámci celkových tržeb kolem 5 % a to samé platí i o zisku před zdaněním. Během regulačního období klesnul tento zisk z roamingových služeb o 50 %, což samozřejmě nemuselo být

přímo způsobeno snížením cen, ale také ekonomickou situací v Evropě. U tržeb z roamingových služeb byla také sledována reakce zákaznických segmentů na snižování cen. Zatímco segment velkých firem téměř nereagoval na snížení cen, jednotliví zákazníci nebo majitelé předplacených karet na to reagovali zvýšením využívání služeb, které se promítlo v krátkodobém růstu tržeb těchto zákaznických segmentů.

I přesto, že se zvýšila četnost využití služeb v zahraničí, společnost T-Mobile to nepřineslo patřičné finanční výsledky. Regulace roamingových služeb tak měla na finanční výsledky firmy negativní dopad. Naopak to byli právě zákazníci, kteří na snížení cen profitovali a mohli využívat služby v zahraničí za srovnatelné ceny jako v České republice.

Podobný finanční dopad jako na společnost T-Mobile měla regulace i na celý koncern Deutsche Telekom. Pokles tržeb a zisků byl prokazatelný, nicméně mezinárodní koncern se s tímto nepříjemným vývojem popasoval lépe, protože dokázal udržet nebo zvýšit růst v jiných segmentech (T-Systems) a v jiných oblastech (USA). Přesto bylo prokazatelně dokázáno, že evropská regulace roamingu zasáhla negativně i celou mezinárodní skupinu. Česká pobočka sehrává v rámci celé skupiny důležitou roli, protože v České republice dosahuje nejvyšší procentuální ziskové marže (cca 44%). V minulosti tato marže dokonce dosahovala 50 % a byla suverénním lídrem v rámci celé skupiny Deutsche Telekom.

V poslední podkapitole dopadů na společnost bylo analyzováno možné zvýšení cen za národní služby jako reakce na nucené snížení cen roamingových. Podle dostupných dat se žádné prudké zvyšování cen nekonalo, naopak byl zaznamenán spíše pokles cen, způsobený především soubojem operátorů v dubnu roku 2013. Tento konkurenční boj znamenal pokles cen některých tarifů a minutových sazeb, ze kterých především benefitovali zákazníci s vyšší měsíční útratou. Druhým znakem této revoluce na českém trhu bylo výrazné zúžení počtu tarifů, což se dá přirovnat k vývoji roamingových tarifů během regulačního období. Společnost své všechny roamingové tarify a zvýhodnění zúžila na jeden jediný tarif a sloučila také ceny pro tarifní zákazníky a majitele předplacených karet. Tento fakt bychom mohli označit za jeden z efektů evropské regulace.

Také lze konstatovat, že regulace neměla vliv na počet zákazníků cestujících do zahraničí, ale měla vliv naopak na větší spotřebu volání a dat. Více začali spotřebovávat

především cenově citlivější segmenty (fyzické osoby). Dále se také snižuje počet zákazníků, kteří nikdy nepoužili svůj mobilní telefon v zahraničí.

4.1. Diskuse regulačních argumentů

Evropská komise a její poradní výbory byly prvotními iniciátory myšlenky evropské regulace roamingových služeb. Mezi hlavní argumenty pro regulaci patřily neopodstatněně vysoké ceny a charakter služby.

Charakter služby

Roamingová služba byla svým charakterem považována za určitou nadstandardnost pro zákazníky. Právě tato nadstandardnost byla i společností T-Mobile Czech Republic oceněna vysokými roamingovými poplatky (minutovou sazbou + sestavovacím poplatkem), která způsobila u zákazníků obavu u využívání mobilního telefonu v zahraničí. Tyto poplatky byly ale vždy nastaveny mezi dvěma společnostmi a tato smluvní politika nezpůsobila razantní a plošné snižování cen jako u cen národních. Podle charakteru služby ale nebyl v rámci této práce nalezen žádný důvod, proč volání v Evropě považovat za určitou dodatkovou službu. Zvláště pokud je náš národní operátor součástí mezinárodní skupiny (v dnešní době většina), která působí v mnoha evropských zemích. Konkrétně u společnosti T-Mobile to znamenalo situaci, kdy se stala součástí koncernu Deutsche Telekom a kdy mělo dojít k určitému snížení cen díky zařazení do mezinárodní skupiny, která má své divize v mnoha evropských zemích. K tomuto snížení ovšem nedošlo a cenová politika byla stále v rukou samotné české pobočky. Je logické, že operátoři nechtějí dobrovolně snižovat ceny a přicházet o zisky. Protože nefungovala příčinná konkurence na trhu s roamingovými službami, zdá se argument pro snížení roamingových cen jako opodstatněný.

Nepřiměřeně vysoké ceny

Po 7 letech po zavedení regulace je možné vypožorovat, že společnost T-Mobile cenovou politiku v oblasti roamingu poněkud podcenila. Roamingové poplatky měly být sníženy již dříve a nezávisle na regulačních nařízeních, protože společnost tím vybudovala u zákazníků špatné předsudky. Služby v zahraničí byly považovány za drahé a společnosti toto zpětné budování povědomí o levnějších roamingových službách bude ve výsledku mnohem obtížnější. I z výzkumu před regulačním obdobím bylo možné pozorovat, že

zákazníci považují roaming za drahou službu a omezují jeho používání v zahraničí. Pokles cen za roamingové služby byl díky evropským nařízením velmi výrazný a znamenal tak přiblížení cen za domácí služby těm roamingovým. Nastavené ceny Evropskou komisí byly úměrné nákladům společnosti na tuto službu a dá se tak tvrdit, že dříve nastavené ceny nebyly na základě nákladů, ale pouze z důvodu generování zisku společnosti.

Waterbed efekt

Jedním z hlavních důvodů společnosti proti zavedení maximálních cenových stropů bylo, že bude nucena zvýšit ceny za národní služby, ale vykompenzovala snížení tržeb a zisků z roamingových služeb. Tzv. waterbed efekt se ale v případě společnosti T-Mobile nekonal, resp. nedošlo k výraznému zvyšování cen. Možné zvyšování cen bylo způsobeno událostmi na českém telekomunikačním trhu, které naopak způsobilo zlevnění hovorů. Z uvedených dat v kapitole dopadu regulace na ceny jiných služeb bylo prokázáno, že ceny za národní služby nerostly. Ceny za národní služby nerostly možná i z důvodu, že pokles tržeb z roamingových služeb nebyl natolik zásadní, aby kvůli tomu musely měnit svou cenovou politiku u jiných služeb. Navíc by mohlo dojít ke zhoršení povědomí u svých zákazníků, z důvodu zdražování určitých služeb. Je nepochybné, že společnosti klesal zisk z roamingových služeb, nicméně jak bylo uvedeno, původní zisk byl nastaven nad úroveň zisku na dokonale konkurenčním trhu. Společnosti se tak snížil zisk, který ale generovala z důvodu nefunkčnosti tržního mechanismu. Argument tzv. waterbed efektu tak nebyl u společnosti T-Mobile Czech Republic, a.s. prokázán.

Cenová elasticita poptávky po roamingových službách

Z kapitoly dopadu evropské regulace na využívání služeb lze vypožorovat i možnou cenovou elasticitu poptávky po roamingových službách. Bylo nutné rozlišit elasticitu poptávky podle zákaznických segmentů. Jedinými segmenty, kde se dá tvrdit, že cenová elasticita poptávky je větší než 1, tedy elastická, jsou jednotliví zákazníci (fyzické osoby) a Twist zákazníci. Tito zákazníci jsou cenově citliví a reagují na sebemenší snížení cen svým zvýšením poptávaného zboží. To se také projevilo v nárůstu tržeb po každoročním snižování cen. Naopak cenově neelastická se projevila poptávka u velkých firem, které na snižování cen příliš nereagovaly. Protože velké firmy hrají v celkových tržbách za roaming klíčovou roli, lze konstatovat, že celková elasticita poptávky po roamingových službách společnosti T-Mobile je menší než 1, tedy neelastická.

Posouzením předregulačních argumentů na společnosti T-Mobile se prokázalo, že některé důvody pro regulaci cen byly opodstatněné (nepřiměřeně vysoké ceny) a naopak, některé byly pouhou domněnkou dalšího vývoje, který byl ale ovlivněn dalšími faktory na českém telekomunikačním trhu. Ke zvyšování cen za národní služby tedy nedošlo a waterbed efekt nebyl potvrzen.

4.2. Možný další vývoj

Současná platnost posledního roamingového nařízení č. 531/2012 je stanovena do 30. června 2017 u maloobchodních cen a do 30. června 2022 u velkoobchodních cen. Do konce června 2016 by Evropská komise měla vypracovat hodnotící zprávu o vývoji a plnění cílů tohoto nařízení. Hlavním cílem bylo dotvořit jednotný evropský trh telekomunikačních služeb, ke kterému by měla napomoci i možnost, která je platná od 1. července 2014. Zákazník si od této doby může vybrat svého roamingového operátora, který je odlišný od svého národního operátora. Tato možnost výrazně posiluje konkurenci na evropském trhu, protože zákazník se může rozhodnout podle nejnižší ceny za roamingové služby, nikoliv podle nejnižších cen za národní služby. Tato možnost také způsobila, že společnost T-Mobile otevřela svou síť kterémukoliv mobilnímu operátoru z jiné země, aby zde poskytoval roamingové služby pro zahraniční zákazníky. Žádný roamingový operátor, který by byl v rámci sítě T-Mobile, zatím nefunguje možná i proto, že v dubnu roku 2014 evropští odhlasovali návrh pro zrušení poplatků za evropský roaming definitivně. Tento návrh bude projednávat Rada EU, která koncem listopadu 2014 rozhodne, zda k tomuto zrušení opravdu dojde. Tento návrh by měl zaručit, že by do 15. prosince 2015 došlo ve všech zemích EU ke zrušení roamingových poplatků a zákazníci by v zahraničí platili dle cen svých národních paušálů a sazeb.

Zrušením roamingových poplatků by tak bylo docíleno dotvoření jednotného evropského telekomunikačního trhu, protože by byla odbourána cenová bariéra, která stále některým zákazníkům zabraňuje využívat mobilní služby v zahraničí. Dá se očekávat, že mobilní operátoři budou reagovat stejně jako při prvotním návrhu o zavedení regulace v roce 2007, a to upozorňováním, že budou muset zvýšit ceny svých služeb. Nicméně se dá předpokládat stejný vývoj jako po zavedení regulace v roce 2007. Úbytek v tržbách sice určitě pocítí, ale nebude to žádný velký propad (5% z celkových tržeb), aby to ohrozilo jejich finanční stabilitu.

V případě, že by ke schválení zrušení roamingových poplatků nedošlo, byla by očekávána hodnotící zpráva Evropské komise včetně návrhu o dalším postupu s roamingovými stropy. Dále by také mohlo dojít ke vzniku celoevropského roamingového operátora, který by poskytoval roaming v Evropě. Zatím takový operátor neexistuje a nejspíše se čeká na rozhodnutí Rady o možném zrušení roamingových poplatků. V tom případě by roamingový operátor nebyl třeba a zůstali by pouze národní operátoři, kteří by si mohli vzájemně konkurovat.

Dá se tedy předpokládat, že trend v problematice roamingu bude v příštích měsících a letech podobný jako na svém počátku. Evropská komise bude nadále pokračovat ve své iniciativě pro dotvoření jednotného evropského trhu s telekomunikačními službami. S největší pravděpodobností dojde k úplnému zrušení roamingových poplatků, což by mohlo být označeno za poslední krok v dotvoření jednotného trhu v oblasti roamingu.

ZÁVĚR

Když v roce 2004 započala své funkční období nová Komise v čele s Viviane Redingovou, problematika roamingových cen doslova vstala z mrtvých. V té době sice i podle dat ze společnosti T-Mobile docházelo ke snižování roamingových cen, nicméně stále dosahovaly několikrát vyšší úrovně než ceny za hovory v rámci domovské sítě. Tyto vysoké ceny podle výzkumu Eurobarometer znamenaly překážku pro uživatele mobilních přístrojů na jejich cestách po Evropě a zabraňovaly tak vytvoření jednotného evropského telekomunikačního trhu. Přijetí postupně tří evropských nařízení bylo pro spotřebitele jistě dobrou zprávou, volání v zahraničí, posílání textových zpráv a využívání mobilních dat výrazně zlevnilo, na mobilní operátory byl tento dopad nejasný. Právě efekt dopadů na společnost T-Mobile Czech Republic a.s. měla zanalyzovat tato diplomová práce.

Teoretická část této diplomové práce se snažila popsat fungování roamingové služby. Byly zde definovány 4 základní situace, kdy dochází k mezinárodnímu roamingu. Na ilustračních obrázcích bylo možné pozorovat právě přeshraniční prvek roamingové služby, který byl jedním z důvodů, proč národní regulační orgány neměly pravomoc zakročit proti společnostem ve snaze při snižování roamingových poplatků. Dále se tato část zabývala hlavními argumenty, které nejspíše stály za přijetím evropských legislativních aktů. Na přijímání evropských nařízení měla podíl především Evropská komise jako návrhovač hlavních bodů nařízení a také výbory Evropského parlamentu a další pracovní skupiny. Další kapitoly popsaly tři roamingové fáze, díky nimž došlo postupně ke snížení koncových cen pro zákazníky u roamingových hovorů, textových SMS zpráv a mobilních dat. Mobilní společnosti byly povinny zařadit do své nabídky tarif dle sazeb eurotarifu, které stanovovala všechna nařízení. Dále došlo také ke zvýšení transparentnosti roamingových služeb díky informační SMS zprávě, která je zasílána zákazníkům pokud se přihlásí do sítě roamingového partnera a která informuje zákazníka o cenách v roamingu. Z důvodu rostoucí spotřeby mobilních dat v roamingu byl také evropským nařízením č. 531/2012 zaveden datový limit, který zabránil šokům z vyúčtování. Všechny povinnosti vyplývající z evropských nařízení způsobily, že roamingové služby se staly průhlednějšími a transparentnějšími, což bylo posléze prokázáno i v praktické části práce.

V praktické části byla nejprve představena společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. jako součást českého telekomunikačního trhu. Na českém telekomunikačním trhu

působí momentálně tři klasičtí mobilní operátoři a několik dalších virtuálních operátorů. Tento trh již několik let vykazuje prvky oligopolu a stejně tak tomu bylo i na trhu s roamingovými službami. Ve společnosti je pro problematiku regulace vytvořeno Oddělení regulace, které po celou dobu roamingových fází dbalo na dodržování všech náležitostí vyplývajících z nařízení. Dále se praktická část zabývala reakcemi na prvotní myšlenky o regulaci, které započala Evropská komise v roce 2004, a hlavními dopady, které byly způsobeny evropskými nařízeními. Nejprve byly analyzovány dopady na skladbu tarifů, kdy společnost zařadila do své nabídky tarif Roamingové zvýhodnění EU, které po celou dobu splňovalo podmínky tzv. eurotarifu. Stejně ceny nabídl i svým Twist zákazníkům, jimž byly ceny snižovány automaticky. Tarifním zákazníkům byly ceny snižovány automaticky v případě, že si dobrovolně nevybrali jiný roamingový tarif. V další kapitole byly shrnuty celkové změny cen u jednotlivých služeb po celou dobu regulačních fází. Téměř u všech služeb, kterých se týkala roamingová regulace, došlo k více jak 50% poklesu cen, u mobilních dat došlo dokonce ke snížení o 95 %.

Smyslem zanalyzování poklesu cen bylo to, zda i takto velké snížení cen bude mít dále dopad na využívání služeb, resp. finanční ukazatele společnosti. Dopad na využívání služeb měla regulace rozdílný. Zatímco u mobilních dat došlo k výraznému zvýšení spotřeby v řádech stovek procent ročně, u mobilních hovorů a SMS byl růst nižší, a to v desítkách procent ročně. Z dostupných informací bylo také prokázáno, že nerostly ceny za jiné služby a že nedošlo k tzv. waterbed efektu neboli vykompenzování možných ušlých zisků. Otázkou také bylo, zdali se zvýšená spotřeba pozitivně promítla do finančních výsledků společnosti za roamingové služby po celou dobu regulačních fází. To se však nestalo, roamingová regulace tak měla i přes zvýšení spotřeby využívání služeb negativní dopad na finanční kondici společnosti po celou dobu regulace. Tímto faktem byla potvrzena hypotéza, protože v důsledku měla evropská regulace roamingových služeb na společnost T-Mobile Czech Republic, a.s. negativní dopad.

Seznam grafů

Graf 1 Počet zákazníků T-Mobile Czech Republic, a.s. od roku 2008	48
---	----

Seznam obrázků

Obrázek 1 Hovor v rámci navštívené země	12
Obrázek 2 Hovor z navštívené země do domovské země	13
Obrázek 3 Hovor z navštívené země do další země	14
Obrázek 4 Přijímaný hovor v navštívené zemi	14
Obrázek 5 Outbound odchozí	16
Obrázek 6 Outbound příchozí	16
Obrázek 7 Waterbed efekt	27
Obrázek 8 Roaming v německé síti T-Mobile (zóna 2): odchozí hovory do ČR v roce 2006	51

Seznam tabulek

Tabulka 1 Nařízení č. 717/2007 (ceny bez DPH)	34
Tabulka 2 Nařízení č. 717/2007 (ceny bez DPH)	34
Tabulka 3 Nařízení č. 544/2009 (ceny bez DPH)	38
Tabulka 4 Nařízení č. 544/2009 (ceny bez DPH)	39
Tabulka 5 Nařízení č. 531/2012 (ceny bez DPH)	43
Tabulka 6 Nařízení č. 531/2012 (ceny bez DPH)	43
Tabulka 7 Ceník Happy roamingu	52
Tabulka 8 Zvýhodnění Cestovatel, přehled cen v Kč	52
Tabulka 9 Ceník WorldClass	53
Tabulka 10 Roaming pro Twist zákaznky od 1. 7. 2006, přehled cen v Kč s DPH	54
Tabulka 11 Happy roaming od 1. 12. 2006 – tarifní i Twist zákazníci (ceny uvedeny v Kč bez/s DPH)	55
Tabulka 12 Roamingové zvýhodnění Cestovatel od 1. 12. 2006	55
Tabulka 13 Roamingové zvýhodnění WorldClass od 1. 12. 2006	56
Tabulka 14 Roamingové zvýhodnění Balíček Evropa od 1. 12. 2006	56

Seznam použité literatury

Knižní publikace

HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie*, 2. aktualizované vydání. Praha: C H Beck, 2007. 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.

Internetové zdroje

AIRTELECOM. *O společnosti*. [online]. [cit. 2014-11-11]. Dostupné z:

<http://www.ufon.cz/cs/osobni/ufon/o-spolecnosti>

ASOCIACE PROVOZOVATELŮ VEŘEJNÝCH MOBILNÍCH SÍTÍ. *Kdo jsme?*. [online]. [cit. 2014-10-14]. Dostupné z:

<http://www.apms.cz/o-nas/kdo-jsme>

BATELCO. *The Waterbed Effect Explained in Relation to Roaming*. 2009. [online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z:

http://www.wik.org/uploads/media/2009_01_18_Philbeck.pdf

CNB.CZ. *Kurzy devizového trhu - měsíční průměry*. 2014. [online]. [cit. 2014-11-04]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/prumerne_mena.jsp?mena=EUR

ČESKÝ TELEKOMUNIKAČNÍ ÚŘAD. *Měsíční monitorovací zpráva listopad 2012*. 2012.

[online]. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z:

http://www.ctu.cz/cs/download/monitorovaci_zpravy/monitorovaci_zprava_11-2012_listopad.pdf

ČESKÝ TELEKOMUNIKAČNÍ ÚŘAD. *Základní informace*. [online]. [cit. 2014-09-25].

Dostupné z: <http://www.ctu.cz/o-ctu/zakladni-informace.html>

EPRAVO.CZ. *Výklad pojmu právo Evropské unie*. 2005. [online]. [cit. 2014-10-13]. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/vyklad-pojmu-pravo-evropske-unie-33552.html?mail>

EVROPSKÁ KOMISE. *Case No COMP/M.1795 - Vodafone Airtouch/Mannesmann*. 2000.

[online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m1795_en.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Eurobarometer – Roaming*. 2007. [online]. [cit. 2014-10-23]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_269_en.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Impact assessment of policy options in relation to a Commission proposal for a regulation of the European parliament and of the Council on roaming on public mobile networks within the community*. 2006. [online]. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2006/sec_2006_0925_en.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Call for comments (1st phase 20 February – 22 March 2006)*. 2006.

[online]. [cit. 2014-11-01]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/docs/call_1stphase.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Mobile roaming charges: frequently asked questions*. 2006. [online]. [cit. 2014-10-17]. Dostupné z:

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-06-408_en.doc

EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) o roamingu ve veřejných mobilních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací*. 2006. [online]. [cit. 2014-09-27]. Dostupné z:

[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2006\)0382_/com_com\(2006\)0382_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2006)0382_/com_com(2006)0382_cs.pdf)

EVROPSKÁ KOMISE. *Roaming: Komise usiluje o snížení cen textových zpráv a mobilních datových služeb v zahraničí*. 2008. [online]. [cit. 2014-09-16]. Dostupné z:

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1386_cs.doc

EVROPSKÁ KOMISE. *Second phase public consultation on a Proposal for a Regulation (EC) of the European Parliament and of the Council on mobile roaming services in the Single Market*. 2006. [online]. [cit. 2014-09-16]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/docs/comments/public_consultation_2nd_phase.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Telecom Council, Brussels, 11 December 2006*. 2006. [online]. [cit. 2014-09-24]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-06-476_en.doc

EVROPSKÁ KOMISE. *The EU Roaming Regulation – One Year On*. 2008. [online]. [cit. 2014-09-24]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-08-457_en.doc

EVROPSKÁ KOMISE. *The importance of reducing mobile roaming charges for the competitiveness of Europe's business customers*. 2006. [online]. [cit. 2014-10-14]. Dostupné z:

http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-06-427_en.doc

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 104/1. Směnné kurzy vůči euru 5. května 2009 (2009/C 104/01)*. 2009. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2009/104/01&qid=1415111471861&from=CS>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 123/12. Směnné kurzy vůči euru 2. června 2009 (2009/C 123/06)*. 2009. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2009/123/06&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 125/2. Směnné kurzy vůči euru 30. dubna 2013 (2013/C 125/03)*. 2013. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2013/125/03&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 127/1. Směnné kurzy vůči euru 30. dubna 2012 (2012/C 127/01)*. 2012. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2012/127/01&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 133/1. Směnné kurzy vůči euru 30. dubna 2014 (2014/C 133/01)*. 2014. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2014/133/01&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 142/25. Směnné kurzy vůči euru 31. května 2010 (2010/C 142/05)*. 2010. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2010/142/05&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 145/14. Směnné kurzy vůči euru 29. června 2007 (2007/C 145/07)*. 2007. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2007/145/07&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 162/7. Směnné kurzy vůči euru 31. května 2011 (2011/C 162/03)*. 2011. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2011/162/03&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 177/4. Směnné kurzy vůči euru 29. července 2009 (2009/C 177/02)*. 2009. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2009/177/02&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 193/2. Směnné kurzy vůči euru 29. července 2008 (2008/C 193/02)*. 2008. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2008/193/02&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 60/2. Směnné kurzy vůči euru 28. února 2014 (2014/C 60/02)*. 2014. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2014/060/02&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 60/7. Směnné kurzy vůči euru 28. února 2013 (2013/C 60/02)*. 2013. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2013/060/02&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 62/2. Směnné kurzy vůči euru 29. února 2012 (2012/C 62/02)*. 2012. [online]. [cit. 2014-09-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2012/062/02&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 94/2. Směnné kurzy vůči euru 28. března 2013 (2013/C 94/03)*. 2013. [online]. [cit. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2013/094/03&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 95/10. Směnné kurzy vůči euru 31. března 2014 (2014/C 95/04)*. 2014. [online]. [cit. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2014/095/04&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Úřední věstník Evropské unie C 99/9. Směnné kurzy vůči euru 2. dubna 2012 (2012/C 99/04)*. 2012. [online]. [cit. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:C2012/099/04&rid=1>

EVROPSKÁ KOMISE. *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o hodnocení financí Unie založeném na dosažených výsledcích*. 2012. [online]. [cit. 2014-09-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/smart-regulation/evaluation/docs/2012_report_en.pdf

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009 ze dne 25. listopadu 2009 o zřízení Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací (BEREC)*. 2009. [online]. [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1211&qid=1417172924485&from=EN>

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009 kterým se mění nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací*. 2009. [online]. [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0544&from=EN>

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES*. 2007. [online]. [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0717&from=EN>

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii*. 2012. [online]. [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0531&from=EN>

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/19/ES ze dne 7. března 2002 o přístupu k sítím elektronických komunikací a přiřazeným zařízením a o jejich vzájemném propojení*. 2002. [online]. [cit. 2014-09-24]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0021&from=CS>

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací*. 2002. [online]. [cit. 2014-10-07]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0021&rid=4>

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE. *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES ze dne 25. listopadu 2009*. 2009. [online]. [cit. 2014-10-07]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0140&rid=1>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Průmysl, výzkum a energetika* [online]. [cit. 2014-10-10]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/committees/cs/ITRE/home.html>

- EVROPSKÝ PARLAMENT. *Zpráva o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o roamingu ve veřejných mobilních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací*. 2007. [online]. [cit. 2014-09-25]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2007-0155+0+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>
- IDNES.CZ. *Nenechte se zmást procenty pokrytí 3G. Každý operátor to myslí jinak*. 2011.[online]. [cit. 2014-09-10]. Dostupné z: http://mobil.idnes.cz/nenechte-se-zmast-procenty-pokryti-3g-kazdy-operator-to-mysli-jinak-112-/mobilni-operatori.aspx?c=A110613_093131_mob_operatori_apo
- INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. *International Roaming*. 2008. [online]. [cit. 2014-10-09]. Dostupné z: https://www.itu.int/ITU-D/treg/Events/Seminars/GSR/GSR08/discussion_papers/international_roaming_web.pdf
- LUPA.CZ. *Roland Mahler: za tři roky chceme mít pětinu DSL trhu*. 2010. [online]. [cit. 2014-09-08]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/roland-mahler-za-tri-roky-chceme-petinu-dsl-trhu/>
- MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Orgány a instituce Evropská unie v oblasti elektronických komunikací* [online]. [cit. 2014-09-10]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument83168.html>
- MOBILMANIA.CZ. *Roaming: jak s mobilem v zahraničí*. 2003. [online]. [cit. 2014-09-16]. Dostupné z: <http://www.mobilmania.cz/clanky/roaming-jak-s-mobilem-v-zahranici-tema-tydne/sc-3-a-1104903/default.aspx>
- RADA EVROPSKÉ UNIE. *Council and European Parliament reach agreement on new roaming rules*. 2012. [online]. [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/trans/129286.pdf
- RADA EVROPSKÉ UNIE. *Doprava, telekomunikace a energetika* [online]. [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/policies/tte?lang=cs>
- T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Výroční zprávy společnosti*. 2006-2013 .[online]. [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://www.t-mobile.cz/osobni/o-t-mobile/o-spolecnosti-t-mobile/vyrocnizpravy-a-ucetni-zaverky>
- VODAFONE.CZ. *Fakta a čísla*. 2012. [online]. [cit. 2014-11-11]. Dostupné z: <http://www.vodafone.cz/o-vodafonu/o-spolecnosti/historie-a-fakta/fakta-a-cisla/>

Interní zdroje společnosti

T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti*. 2006-2014.

T-MOBILE CZECH REPUBLIC, A.S. *Interní zdroje společnosti. Seznam roamingových partnerů a jejich sítí*. 2012.